

TECHNOLOGY AND SCIENCE

**Abstracts of XXVIII International Scientific
and Practical Conference
Poland, Warsaw**

**Poland, Warsaw
10 – 11, January 2022**

UDC 001.1

BBK 29

The 28th International scientific and practical conference
«Technology and Science» (January 10-11, 2022)
Myśl Naukowa, Poland, Warsaw. 2022. 108 p.

ISBN 978-8-3215-1571-7

The recommended citation for this publication is:

Petrov P. Learning Styles and Strategies // Technology and Science. Abstracts of the 28th International scientific and practical conference. Myśl Naukowa, Poland, Warsaw. 2022. Pp. 39- 43. URL: <http://el-conf.com.ua/>.

Science editor:

Solodka N.V.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Reviewers:

Monique Carnaghan

*Associate Professor in Economics in the Department of Economics,
University of Lethbridge, Canada*

Agata Dobosz

*Professor in the Department of Management and Business, Kozminski
University*

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: el-conf@ukr.net

homepage: <http://el-conf.com.ua>

©2022 Myśl Naukowa

©2022 Authors of the articles

CONTENT

<i>Arkatov Yu., Zhuravlova Z., Chernobrovkin A.</i> FEATURES OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	6
<i>Victor S.</i> THE INFLUENCE OF THE PANDEMIC ON THE FORMATION OF THE MEDIA. CROSS-MEDIA ANALYSIS	8
<i>Viter S.</i> THE ROLE OF DIGITALIZATION IN RAISING THE LEVEL OF TAX CULTURE OF THE SUBJECTS OF TAX RELATIONS	12
<i>Hotsuliak M.</i> INCORPORATING ENVIRONMENTAL AWARENESS IN THE ELT CLASSROOM	17
<i>Drobnyy M., scientific adviser Kyselov A.O.</i> REGULATORY REGULATION OF THE USE OF UNDERWISE STAFF OF THE NATIONAL POLICE DURING COMBATING CRIMINAL OFFENSES.....	20
<i>Irchyshyna M., Bairak K.</i> AMBIVALENCE OF THE NOTION "POLITICAL CORRECTNESS" IN MODERN ENGLISH-SPEAKING SOURCES	24
<i>Korobko T.</i> THE ROLE OF ECONOMIC RESEARCH IN THE EARLY STAGES OF FREIGHT VESSEL MODERNIZATION PROJECTS.....	28
<i>Martyniuk V., Osadcha O., Kuryshko Kh.</i> NEW RESEARCH ON THE QUALITATIVE CONDITION OF THE WATER OF KHMIL LAKES (PUSCHA RADZIVILA NATIONAL NATURAL PARK)	32
<i>Petrushenko V., Chyzhyshyn O.</i> ECOLOGICAL ASPECTS OF URBAN GARBAGE DISPOSAL	36
<i>Pomazan T.G.,</i> CLIL AS A MEANS OF INCREASING STUDENTS' MOTIVATION	40
<i>Poroshinska O., Stovbetska L., Koziy V.</i> PHYSIOLOGICAL BIOMARKERS OF STRESS IN PIGS	44

<i>Romanchuk S.</i> SUPPORT OF INCLUSIVE LEARNING AT THE LEVEL OF LOCAL GOVERNMENT.....	49
<i>Ruslichenko Ju.</i> SPECIFIC FEATURES OF MEDITATION DISCOURSE.....	53
<i>Ryabinina M.A.</i> INTERNET RESOURCES AS AN ENVIRONMENT OF MANIPULATION OF CONSCIOUSNESS OF EDUCATORS.....	57
<i>Savchuk O., Fedoruk U., scientific adviser Voloshchuk K.B.</i> TRANSFORMATIONS OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF INNOVATIVE CHANGES IN THE DIGITAL ENVIRONMENT.....	60
<i>Sliusar A.</i> DEVELOPMENT OF AN AUTOMATED WATER CONSUMPTION MONITORING MODULE BASED ON INTERNET OF THINGS TECHNOLOGY.....	64
<i>Tarassenko O.</i> RESEARCH OF ADDITIVES TO PROHIBITED SUBSTANCES IN LIQUID SMOKING MIXTURES....	69
<i>Topchii N.</i> RISK ANALYSIS IN THE TEST LABORATORY.....	71
<i>Trofymenko V., Kudzinovska I.</i> USE OF REMOTE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES FOR TEACHING MATHEMATICAL DISCIPLINES.....	74
<i>Trofimenko M.</i> DEVELOPMENT OF DRONE MANAGEMENT SOFTWARE.....	78
<i>Trushkina N.</i> MECHANISMS TO ENSURE THE DEVELOPMENT OF CROSS-BORDER OF THE TRANSPORT AND LOGISTICS CLUSTER IN THE BORDER REGIONS OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES.....	81
<i>Uhnal O.</i> USE OF ONLINE SERVICES IN HISTORY LESSONS FOR QUICK SURVEY OF STUDIED MATERIAL BY STUDENTS.....	87
<i>Chuhil D.</i> PRINCIPLES OF CONFIDENTIAL COOPERATION BETWEEN PERSONS AND THE NATIONAL POLICE.....	92

<i>Shapoval M., Shtanko V.</i> THE IMAGE OF TECHNOLOGY IN THE WORKS OF MARTIN HEIDEGGER.....	97
<i>Yalikov O.</i> FORMATION OF LEGAL CULTURE OF THE POPULATION IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY.....	101

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

*Аркатов Ю.М.,
професор*

Військова академія

Журавльова З. Ю.

доцент

Чернобровкін А. В.

магістрант

Одеський національний

університет ім.І.І. Мечникова

м.Одеса, Україна

Анотація: у роботі розглянуто деякі проблеми, пов'язані із запровадженням методів дистанційного навчання у навчальний процес у вищих навчальних закладах. Зокрема, обговорюються питання компенсації неминучих втрат якості навчання за рахунок створення автоматизованої системи поточного контролю, який мав би явно виражений діагностичний характер.

Ключові слова: дистанційне навчання, інноваційна технологія, система контролю, варіативність навчання, ефективність навчання

Актуальність питання про інтеграцію дистанційне навчання у навчальний процес у вищі навчальні заклади та підвищення ефективності цієї форми навчання очевидна. Особливо на тлі того, що формальний перехід до нової форми навчання найчастіше призводить до втрат якості навчання.

Використання технологій дистанційного навчання покликане, окрім вирішення «медичних проблем», покращити якість навчання учнів, яка залежить від таких основних параметрів: індивідуальні особливості особистості учня; організація навчально-виховного процесу; рівень мотивації навчання, ставлення до викладача та до предмета.

Якщо говорити про значущість кожного з описаних вище властивостей, то, за деякими (емпірично визначеними) оцінками успішність навчання не менше ніж на 50% залежить від

властивостей особистості учня і викладача та лише на 25% залежить від рівня вмотивованості учнів. Звернемо увагу, що на організацію навчального процесу, включаючи всі можливі види контрольних заходів, припадає 25%.

Дистанційна форма навчання серйозно зменшує вплив особистості викладача на того, хто навчається в навчальному процесі. Справа в тому, що методика навчальної роботи викладача має бути орієнтована на образ деякого «усередненого суб'єкта навчання». Більше того, здатність викладача створити (відчути) цю подобу і відповідним чином адаптувати вміст навчальної програми на нього є одним із свідчень рівня професіоналізму педагога. Реалізація цієї можливості повною мірою можлива лише при безпосередньому спілкуванні учнів з викладачем.

При цьому, звичайно, слід розуміти, що параметри віртуального «усередненого суб'єкта навчання» такі, як рівень базової (шкільної) освіти; навички самостійної навчальної роботи та інші, варіюються в широких межах від одного навчального закладу до іншого, або навіть від однієї групи до іншої безпосередньо в навчальному закладі. У межах дистанційного навчання забезпечити таку варіативність навчання справа дуже трудомістка.

В умовах мережевого навчання, мабуть, чи не єдиним мотивуючим фактором для учня в навчальному процесі є створення тотальної, прозорої, об'єктивної та бажано значною мірою автоматизованої системи поточного контролю. Отримання інформації про динаміку формування знань та умінь різного рівня у кожного учня, дозволить адекватно оцінювати його навчальну діяльність та за необхідності своєчасно приймати відповідні організаційно-адміністративні рішення. Істотному зростанню значимості контролю у навчальному процесі прі дистанційної форми навчання сприяють збільшення обсягу самостійної роботи учнів. Крім того, проблеми підвищення об'єктивності та точності контролю, як і раніше, залишаються актуальними.

Слід зазначити, що інтеграція технологій дистанційного навчання має супроводжуватись відповідним коригуванням

навчальних програм, які враховували б можливість використання у процесі навчання сучасних досягнень інформаційних та телекомунікаційних технологій [1,2].

На закінчення відзначимо, що, незважаючи на привабливість і великі потенційні можливості, ефективність використання технологій дистанційного навчання суттєво залежить від "властивостей учнів", навіть більшою мірою, ніж при традиційних методах навчання, зокрема, від рівня базових знань та від навичок самостійної навчальної роботи.

Література:

1. Прилипка С. М. Сучасні інноваційні підходи в навчальному процесі [Електронний ресурс] / С. М. Прилипка, С. М. Іванов // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2013. – Вип. 1. – С. 89–106.

2. Данильчук О.М., Боярська З.О., Боярський Н.Ф. (2020) VIDEO LECTURES AND WEBINARS AS A FORM OF TRAINING IN DISTANCE LEARNING / CONTEMPORARY TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology Monograph 4 Publishing House of Katowice School of Technology, Katowice, Poland 47-54.

Журналістика

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЗМІ. КРОС-МЕДІЙНИЙ АНАЛІЗ

Віктор С. І.

журналістка Малої академії літератури та журналістики «ЮНЕСКО»

м. Долина, Україна

Анотація: *Аналіз впливу пандемії COVID-19 на навколишнє середовище. Причини спричиненої економічної кризи, комерційна та регіональна преса. Скарги медіа-менеджерів через зниження рекламних бюджетів. Причини збору пожертв деяких редакцій*

засобів масової інформації. Під час пандемії коронавірусу люди більше часу стали проводити в соціальних мережах та слідкувати за засобами масової інформації звідки хотіли дізнатися якомога більше інформації про події, які відбуваються в країні. Відповідно було дуже багато статей, які давали відповіді на певні питання суспільства. Люди обираючи статті для читання насамперед звертали увагу на заголовки, зображення і на основний текст та думку, які були вкладені в цій статті.

Ключові слова: ЗМІ, пандемія, COVID-19, події, громадяни, коронавірус.

Схожу тему розглядали: Квурт К.[1], Савицький О. [1], Ярова А. [4], Томіленко С. [2]., Стеблина Н. [4], Садівничий В. [4].

Постановка проблеми. У сьогоднішній економічній кризі спричиненій пандемією COVID-19 на межі виживання незалежних українських ЗМІ [1]. Із запровадженням в Україні у березні 2020 року строгих карантинних умов, певні карантинні міри змушені були приймати і керівники редакцій ЗМІ [2]. Все це завдало удару по праву людей на отримання якісної інформації [3]. Комерційна та регіональна преса в Україні найбільше серед інших ЗМІ потерпає від карантинних заходів[1]. І в українських реаліях забезпечення економічної стійкості медіа сприймається більшістю редакторів як головна проблема, попри небезпеки для здоров'я коронавірусної інфекції або очевидний професійний виклик, пов'язаний із покращенням життя в умовах епідемії[2].

Метою цієї публікації є виокремлення значення впливу пандемії COVID-19 на формування засобів масової інформації в сучасних карантинних умовах.

Як показало опитування загалом більшість медіа-менеджерів скаржаться на значне зниження їхніх рекламних бюджетів [1]. Це питання постало особливо гостро в контексті пандемії, яка привела до значного зниження доходів майже у 90% ЗМІ в світі[3]. Пандемія корона вірусу показала, наскільки важливу роль відіграє поінформування громадян в місцевих виданнях та на сайтах, адже саме вони стали одним із провідних джерел, які інформували про ситуацію на місцях, тому люди відвідували

більше сайтів ЗМІ.[4] Люди обираючи статті для читання насамперед звертали увагу на заголовки, зображення і на основний текст та думку, які були вкладені в цій статті.

«Коли йдеться про інформування щодо пандемії, дуже важливо, щоб ЗМІ подавали інформацію у такому ключі, що сприяє толерантності та повазі у суспільстві», – коментує пані Колишко. Редакції ЗМІ здебільшого не поширювали фейки, а головним середовищем поширення неправдивих відомостей пов'язаних з коронавірусом стали соціальні мережі та сумнівні сайти. Власне, фейки стають опубліковані через незначну кількість споживання інформації користувачами соцмереж, але нажаль багато звичайних громадян є відкритими до маніпуляцій [2]. Помітною була частина комерційної джинси в місцевій пресі: видання просувають місцевих підприємців, торговельні мережі й навіть знахарів без належного маркування [4]. Окремі ЗМІ оголосили про збір пожертв серед читачів, щоб вижити під час карантину, зокрема, з таким закликком звернулося інтернетвидання liga.net (журнал "Український тиждень") та деякі інші ЗМІ[1]. У окремих регіонах України, наприклад на Харківщині, велика кількість матеріалів пов'язана з COVID-19 зовсім не означала глибоке розкриття теми. Основний тема текстів – передруки офіційної статистики захворювань[4]. Через це комерційні ЗМІ, на думку медіаекспертів, у майбутньому більше залежатимуть від своїх рекламодавців, які зможуть посилити свій вплив на їхню редакційну політику[1].

Голова урваління "Інтерньюз Україна" Костянтин Квурт порадив українським ЗМІ для виживання в умовах епідемії замислитися над тим, чим вони відрізняються від інших і чому саме вони заслуговують на кошти рекламодавців. Квурт також вважає, що інформація більше не має споживатися безкоштовно і що за неї слід починати брати гроші [так само, як за газ та електрику][1].

Попри те, що журналісти все більше почали користуватися цифровими технологіями для отримання інформації, але специфіка професії пошук суспільно важливої інформації

змушує працівників ЗМІ відвідувати місця подій, зокрема, і медичні та лікарняні заклади, але під час карантинних умов в них не завжди є така можливість[2].

На мою думку пандемія негативно вплинула на засоби масової інформації зокрема на те, що люди не мали змоги достовірно дізнаватися про подію пов'язану з COVID-19, саме через строгі карантинні міри, які були прийняті в більшості країн по всьому світу. Також це завадило професій діяльності журналістів, як відомо їм потрібно відвідувати події. Негативний вплив поширився на зниження рекламних бюджетів багатьох редакцій, тому вони були змушені збирати кошти.

Отже, з вище наведеного можна висновувати наступне:

1. Існує негативний вплив на ЗМІ через пандемію наслідком якого, людей не проінформували про події пов'язані з COVID-19.

2. Існує позитивна сторона, редакції ЗМІ здебільшого не поширювали фейки, але зросла кількість комерційної джінси.

3. Унаслідок карантинних умов журналісти стали менше відвідувати місця подій.

4. Пандемія завдала шкоди і керівникам редакцій, оскільки зменшився прибуток, за рахунок цього деякі редакції оголосили про збір пожертв.

У зв'язку з цим варто звертати увагу на:

1. Запровадження строгих карантинних умов COVID-19, які повпливали на значне зниження рекламних бюджетів ЗМІ.

2. Удар пандемії на отримання громадянами засобів масової інформації, які проінформовують про події на місцях.

3. Поява неправдивих засобів масової інформації та незначної кількості комерційної джінси.

4. Ще, варто звернути увагу на думку експертів.

Література:

1-О.Савицький ЗМІ під час пандемії: українські медіа потерпають від браку реклами <https://www.dw.com/uk>

2-рубрика Новини [сайт nsju.org]"вплив епідемії COVID-19 на журналістику та локальні медіа в Україні"

3-Пандемія коронавірусу негативно вплинула на 90% ЗМІ у світі – ЮНЕСКО

4-«imi.org.ua Реформовані Українські ЗМІ під час пандемії»

УДК 336.2:681.5

Економічні науки

РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ СУБ'ЄКТІВ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН

Вітер С.А.

*доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Поліський національний університет,
м. Житомир, Україна*

Розглянуто чинники формування рівня податкової культури в Україні. Запропоновано ключові принципи, які мають бути закладено в основу моделі взаємодії держави та платників податків. Висвітлено роль електронних сервісів та організацію заходів з їх використанням у практиці податкової служби. Розглянуто засоби впливу на зміну ідеології платників податків.

Ключові слова: *податкова культура, діджиталізація, платники податків, електронний сервіс, інформаційно-роз'яснювальна робота*

Процес оподаткування значною мірою залежить від податкової культури, яка виступає регулятором податкової поведінки, оскільки поєднує економіко-правові знання населення з питань оподаткування, прав, обов'язків та відповідальності за порушення податкового законодавства, уміння використовувати правовий інструментарій, а також особисті переконання щодо важливості виконання податкових зобов'язань та етичні норми поведінки, пов'язані з виконання ролі суб'єктів податкових відносин.

Актуальність досліджень проблеми підвищення рівня податкової культури в Україні зумовлена розповсюдженням девіантної поведінки платників податків, пов'язаної з порушенням виконання податкових зобов'язань, встановлених законо-

давством та низьким рівнем правосвідомості. У глобальному рейтингу Світового банку Doing Business 2020 за субіндексом «Оподаткування», що характеризує інформацію про податки, які має сплатити в певному році компанія середнього розміру, Україна займала серед 190 країн світу 65 місце, що на 11 позицій нижче, ніж у 2019 році [1]. Це засвідчує про недостатню ефективність проведення податкових реформ, у тому числі тих, які б сприяли підвищенню рівня податкової культури.

Обставинами, які чинять вплив на формування рівня податкової культури населення є невідповідність рівня життя проведеним реформам податкової системи, відсутність довіри до влади, податковий тягар, часті зміни, недосконалість та складність податкового законодавства, відсутність вмотивованості працівників фіскальної служби, що призводить до перевищення ними владних повноважень та жорсткого податкового контролю.

Слід розуміти, що єдиними зусиллями з підвищення податкового контролю неможливе подолання податкових схем з ухилення чи мінімізації сплати податків. Має бути побудована надійна модель взаємодії держави з платниками податків, яка ґрунтуватиметься на довірі обох сторін. Ключовими принципами цієї моделі ми вбачаємо: справедливість (пропорційність оподаткування доходам і можливостям платників податків); визначеність (чіткі елементи та організація сплати податків); зручність (процес звітування, сплата податків та інші процедури щодо реалізації податкового обов'язку максимально зручні для платників); прозорість (населення має бути повноправним учасником інформаційних потоків); добросовісність (спрямованість дій як працівників ДПС, так і платників податків на захист публічних, а не приватних інтересів під час виконання ними ролі суб'єктів податкових відносин); ефективність (досягнення нижчих витрат на підвищення податкової культури, спрямованої на добровільну сплату податків, ніж витрати на примусове їх адміністрування); партнерські відносини (поєднання фіскальних потреб держави із соціальними потребами платників податків, формування взаємоповаги та відчуття кожним платником податку

важливості своєї праці для держави).

Основою досягнення вищевказаних принципів є, насамперед, діджитал-трансформація податкової політики. Так, розвиток електронних сервісів дозволяє розширити можливості отримання оновленої податкової інформації та своєчасних новин платниками податків, тим самим підвищити рівень обізнаності населення щодо механізмів сплати податків, зменшити кількість пов'язаних з податковими процедурами помилок, забезпечити податкову дисципліну. Електронні платежі полегшують не лише взаємодію суб'єктів податкових відносин, а й виступають інструментом боротьби з тіньовою економічною діяльністю, розвиненість якої є однією з проблем формування податкової культури.

Створення платформ бізнес-аналітики із наданням відкритого доступу громадянам до даних, що стосуються державних фінансів допомагають нейтралізувати сформовані переконання у несправедливості та неефективності системи оподаткування, формувати сприйняття сплати податків як соціальної необхідності.

До ефективних засобів впливу на свідомість платників податків та зміну їх ідеології відноситься інформаційно-роз'яснювальна робота: тематичні форуми, онлайн-конференції, листування, коментарі до публікацій в інтернет-виданнях, розміщення матеріалів у засобах масової інформації, чат-боти тощо.

За даними табл. 1 видно, що динаміка проведення вищевказаних заходів за два останні роки дещо уповільнилася, оскільки впровадження нових та удосконалення існуючих безкоштовних сервісів, розміщених на офіційному веб-порталі ДПС, а також використання соціальних мереж Facebook, You Tube, меседжерів Telegram та Viber, забезпечують користувачам швидке знаходження та самостійне отримання детальної інформації щодо податкових процедур, описів необхідних опцій для автоматичного заповнення, редагування, надсилання звітності та інших електронних документів тощо.

Зокрема, загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс ДПС дозволяє у форматі запитань-відповідей отримати актуальну інформацію з понад 37 напрямів, з глосаріями та

довідниками, щоденною підбіркою відповідей на двадцять актуальних запитань, податковим календарем, який містить систематизовану інформацію про терміни сплати податків, подання звітності до органів ДПС, роз'ясненням змін та основних аспектів застосування норм податкового законодавства, з можливістю підписки на отримання таких змін на електронну адресу та інше. На сьогодні на порталі оцінено 282 запитання-відповіді, загальна задоволеність якими складає 85,70% [2].

Таблиця 1

Організація роботи ДПС з платниками податків через електронні сервіси та засоби масової інформації

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Заходи інформаційної політики ДПС:			
- прес-конференції та брифінги	1 000	528	296
- семінари / в т.ч. інтернет-конференції	5000 / 182	2830 / 75	2039 / 305
- інтерв'ю та коментарі у ЗМІ	3 900	2 214	2408
- повідомлення на веб-порталі	29 100	16 900	18955
Кількість суб'єктів господарювання, що подали е-звітність	1 804 910	1 918 794	1 977 761
Відношення числа суб'єктів господарювання, що подали е-звітність до чисельності зареєстрованих платників податків, %	51,4	53,6	64,1
Надіслано до ДПС е-документів	336 634 829	359 542 328	481 041 076

Джерело: складено за [3,4]

Звичайно, організація цієї роботи залежить від обсягів охоплення населення в цілому. Аналіз надання електронних послуг службою ДПС засвідчує те, що чисельність користувачів таких послуг зростає. Зокрема, у 2020 році порівняно з 2018 роком на 9,6% збільшилась кількість користувачів, які подали до органів ДПС електронну звітність. Зросло й число надісланих інших електронних документів на 42,9%.

Поряд з цим особливу увагу варто приділити поширенню податкової грамотності та вихованню податкової культури в школах та ВНЗ, впроваджуючи освітні програми з елементами податкової культури, які б формували суспільну думку про

сумлінних платників податків та податківців-професіоналів (наприклад, «податки від А до Я», «податкова та соціальна відповідальність», «фіскальна соціологія», «професійна етика державного службовця», «діджиталізація оподаткування» тощо).

Важливу роль у реалізації добровільної сплати податків відіграє діяльність працівників контролюючих органів, їх професіоналізм та етично-моральні норми. ІТ інструменти спрощують процедури отримання податкових послуг та забезпечують їх більшу простоту, зручність і прозорість, мінімізуючи людський фактор – необхідність особистого контакту платників податків з державними службовцями, тим самим зменшуючи ризики, пов'язані з навмисною корупцією. На жаль, податкова культура самих працівників ДПС не досягає належного рівня, про що засвідчує кількість надісланих на антикорупційний сервіс «Пульс» звернень фізичних та юридичних осіб щодо дій та бездіяльності працівників органів фіскальної служби, зокрема у 2020 р. їх кількість склала 5169, що на 766 звернень менше, ніж у 2019 році.

Отже, проблеми, які перешкоджають швидкій та стовідсотковій трансформації податкової системи у цифрову є, однак, наявний досвід реалізації інформаційних технологій засвідчив, що у належний спосіб використані податкові електронні інструменти, якість та доступ до актуальної податкової інформації дозволяють змінити структуру довіри та взаємовідносини між платниками податків і контролюючими органами, що є ключовим у процесі формування податкової культури.

Література:

1. Офіційний портал Міністерства економіки України. Аналітичний огляд «Місце України у рейтингу Світового банку «Doing Business». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cd60d26-fa44-481c-bb2a-1b28c713081f-> &title=AnalitichniiOgliadmistseUkrainiUReitinguSvitovogoBankudoingBusiness
2. Державний сайт України: Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс ДПС України. URL: <https://zir.tax.gov.ua/>

3. Офіційний портал Державної податкової служби України.
Плани та звіти роботи Державної податкової служби України.
URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html>

4. Офіційний портал Державної фіскальної служби України.
Плани та звіти роботи Державної фіскальної служби України.
URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html>

УДК 337

Педагогічні науки

INCORPORATING ENVIRONMENTAL AWARENESS IN THE ELT CLASSROOM

Hotsuliak Mariia,

Lecturer of the Department of Foreign

Languages for Specific Purposes

Vasyl` Stus Donetsk National University

Vinnitsia, Ukraine

Abstract: *Environmental awareness is closely connected to English language teaching because of its global importance, significant relevance in modern world and interconnection of social, political, economic and educational aspects of life. It is implemented into ELT classrooms because it fosters students' critical thinking, creativity, increases their concern about the future and gives them the opportunity to contribute to the following generations' stable life.*

Key words: *environmental awareness, environmental issues, ecological education, sustainability, English language teaching,*

Environmental pollution is a serious concern for better life and sustainable use of resources. Rapid development in urbanization, industrialization and agriculture has caused increased exploitation of natural resources and environmental pollution. Environmental degradation has several human and ecological consequences. Of these, human health is considered a serious global concern. Environmental awareness is an educational tool that helps people to understand the aesthetic, biological and economic importance of preserving the natural resources and minimizing the negative effects

of man-made adaptations and alterations. [1, P. 562] It is an undeniable fact that English language teaching should contribute to the promotion of environmental awareness at schools, colleges and universities. Themes such as global warming, deforestation, land and water pollution are regularly featured in the news, thereby raising our awareness of the troubled state of the planet. When educational institutions from elementary schools to university-based English foundation programs recognize the value of environmental education, language teachers will be in a unique position to promote environmental awareness while teaching English. While many of today's educators understand the importance of implementing environmental education into English language teaching, others consider them rather controversial and dubious for discussion in the classrooms. English language teaching professionals have seen how English contributes to their students' education, economic status, and competitiveness. Today, issues related to the environment are interlinked with fundamental human rights. In some parts of the world, people's basic rights are already being diminished because of food and water scarcities, home and job loss, and intensifying diseases, all of which affect the peace and security of individuals and their communities. We are likely to see floods and rising sea levels cause displacement or death among populations living in coastal areas. Moreover, lack of water supplies will reduce sanitation efforts, resulting in the spread of illnesses. These are just a few issues that illustrate why global climate change represents one theme of potential interest to language learners. [2, P.3]

Besides, local ecological issues of Ukraine might also be of great interest to students. They might include fire forests in the east and south of the country, water pollution and its scarcity, the rise of industrial and domestic wastes, air pollution, radiation level, etc. With the number of challenges that our planet faces today, raising students' environmental awareness and teaching them about grassroots movements that they could engage in have never seemed as pertinent or necessary as they do now. By integrating environmental education into the language classroom, educators can heighten students' interest

in contemporary issues that might directly influence their futures; teach students how to contribute to a healthier, more sustainable world; and promote language learning and meaningful communication [2, P.4]. Furthermore, it encourages students to research, investigate how and why things happen, and make their own decisions about complex environmental issues. By developing and enhancing critical and creative thinking skills, environmental education helps foster a new generation of informed consumers, workers, as well as policy or decision makers. Also, environmental awareness is hands-on, interactive learning that sparks the imagination and unlocks creativity, enables students to make connections and apply their learning in the real world, gives the opportunity to see the interconnectedness of social, ecological, economic, cultural, and political issues. When it is integrated into the curriculum, students are more enthusiastic and engaged in learning, which raises student achievement in core academic areas, helps understand how their decisions and actions affect the environment, builds knowledge and skills necessary to address complex environmental issues, as well as ways we can take action to keep our environment healthy and sustainable for the future [3].

Language teachers have many opportunities to heighten students' awareness about the environmental problems while remaining committed to improving students' English skills. In addition to cementing and enlarging their language skills, such critical text-based approach to ELT encourages students to think critically, provides them with real world knowledge, increases motivation, and promotes learner autonomy.

References:

1. Hafiz Muhammad Arshad, Khalid Saleem, Sajida Shafi, Tanvir Ahmad, Sumaira Kanwal Environmental Awareness, Concern, Attitude and Behavior of University Students: A Comparison Across Academic Disciplines Pol. J. Environ. Stud. Vol. 30, No. 1 (2021), P. 561-570.
2. Staci Hauschild, Elena Poltavtchenko, and Fredricka L. Stoller Going Green: Merging Environmental Education and Language Instruction. English Teaching Forum. Number 2, 2012, P. 2-13.

3. Top 10 Benefits of Environmental Education [Electronic resource]. Retrieved from:<https://www.plt.org/educator-tips/top-ten-benefits-environmental-education/>

Юридичні науки

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ВИКОРИСТАННЯ НЕГЛАСНИХ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ
КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Дробного Михайла Михайловича

*здобувач вищої освіти 4 курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції*

Науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

*кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

Сприяння громадян поліції можна визначити як усвідомлені дії громадян, спрямовані на допомогу поліції, в основі яких лежить активна громадянська позиція, бажання виконати громадянський обов'язок і забезпечити дотримання норм чинного законодавства у сфері внутрішніх справ. Ці дії можуть мати одиничний (одноразовий) чи регулярний, колективний чи індивідуальний, гласний чи негласний характер. Але завжди при цьому мають бути свідомими та добровільними.

Сприяння громадян поліції може виражатися у: інформуванні поліції про факти протиправної поведінки та осіб, які ведуть антисоціальний спосіб життя; надання допомоги в отриманні відомостей, що сприяють виконанню покладених на поліцію обов'язків; участь у процесуальних діях як поняті, свідки;

надання співробітникам поліції у разі потреби особистих засобів зв'язку та транспорту; участі у діяльності громадських об'єднань правоохоронної спрямованості та інші.

За часів незалежності України питання застосування негласного співробітництва в протидії злочинності досліджували С. В. Албул, І.І. Басецький, О. М. Джужа, В. П. Захаров, І. П. Козаченко, В. А. Некрасов та інші.

Метою є дослідження нормативного регулювання використання негласних працівників Національної поліції України під час протидії кримінальним правопорушенням.

Залежно від ступеня збереження в таємниці відомостей про сам факт надання ОРД сприяння конкретною особою воно може мати як гласний, так і негласний (конфіденційний) характер. Залежно від тривалості та періодичності сприяння, стійкості відносин між особою та ОРД, сприяння може бути одноразовим, короткочасним або довготривалим. Кожен із названих видів сприяння має певні різновиди. З урахуванням використання тих чи інших критеріїв класифікації можуть бути визначені інші види (підвиди) сприяння громадян ОРД.

Контактування органів поліції з громадянами може набувати й іншого характеру – сприяння. Сприяння – це діяльна участь у чийсь справах з метою полегшити, допомогти, підтримати в якійсь діяльності. Його пропонується розглядати як дії, спрямовані на забезпечення досягнення цілей, які поставила перед собою та сторона (суб'єкт), якій надається сприяння. Сприяння як виду діяльності притаманний ряд особливостей, що відрізняють його від інших видів взаємодії:

- сприяння не є видом професійної діяльності, тобто його зміст та критерії оцінки не визначені законодавством;
- воно спрямоване на досягнення цілей, визначених стороною, якій надається сприяння;
- обсяг, характер та зміст сприяння впливають із особливостей діяльності, що здійснюється стороною, яка приймає сприяння;
- сприяюча сторона (суб'єкт сприяння) не є часткою (елементом) сторони, якій надається сприяння;

– між сторонами досягається домовленість, зміст якої головним чином визначається тим, хто отримує сприяння.

Аналіз сучасного законодавства України дає змогу стверджувати, що основним положенням, центральною ланкою в системі інституту негласного співробітництва є ст. 275 КПК України. Цей висновок може видаватися необґрунтованим, оскільки в Україні (й інших пострадянських країнах) негласне співробітництво традиційно вважають інструментом оперативно-розшукової, а не кримінальної процесуальної діяльності. Він належить до компетенції оперативних підрозділів, а не до повноважень органів досудового розслідування. Практичне його здійснення спирається на норми Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» і положення підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють питання цієї діяльності [1, с.9].

Суб'єкти ОРД (оперативні підрозділи), встановлюючи та використовуючи негласне співробітництво, мають покладатися на положення КПК України. Водночас засновувати на цих положеннях систему негласного співробітництва неможливо ні в ОРД, ні в кримінальному процесі, оскільки вони є незмістовними та колізійними.

Аналізуючи ст. 275 КПК України Горбенко П.В. дає таке визначення поняття конфіденційного співробітництва – це таємні, негласні відносини, що встановлюються детективами Національного антикорупційного бюро України, оперативними підрозділами поліції, СБУ України та іншими уповноваженими органами з громадянином України, іноземцем або особою без громадянства для отримання на засадах добровільності та конспіративності доказової, розвідувальної, контррозвідувальної, орієнтовної та іншої інформації, що може бути використана для вирішення завдань кримінального провадження [2, с.171].

Позаштатна співпраця активно застосовувалася як гласна форма сприяння громадян поліції. Воно здійснювалося шляхом залучення громадян України, які не перебувають у списковому складі (штаті) органів поліції, до участі у їхній роботі на добровільній основі під безпосереднім керівництвом посадових

осіб цих органів. Порядок оформлення та функції позаштатних працівників поліції регламентуються відомчими нормативними правовими актами.

Індивідуальне сприяння громадян поліції може здійснюватися у гласних, а й негласних формах співробітництва. Поліції надано право встановлювати негласну співпрацю з громадянами, які виявили бажання конфіденційно сприяти поліції на безоплатній або оплатній основі.

Конфіденційність стосовно співпраці громадян з поліцією передбачає нерозголошення, збереження в таємниці відомостей про сам факт негласного співробітництва та про особу, яка виявила згоду на таку співпрацю, а також нерозголошення відомостей, що стали відомі конфідентові у процесі співробітництва.

Підсумовуючи вищесказане зазначимо, що відомчі нормативні акти не містять і не можуть містити стандартів, які б збалансували законодавчу частину механізму правового регулювання негласної співпраці. Вони істотно відрізняються за структурою і змістом правових норм, містять багато декларативних і колізійних норм.

Література:

1. Грібов М.Л., Козаченко О.І. Шляхи вдосконалення правового регулювання негласного співробітництва. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2(115). С. 8.

2. Горбенко П.В. Напрями використання відомостей, отриманих під час конфіденційного співробітництва. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2016. № 4(76). С. 170.

УДК 811.11

Англійська мова

АМБІВАЛЕНТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПОЛІТКОРЕКТНІСТЬ»
У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ДЖЕРЕЛАХ

Ірчишина Марина Віталійна,

*старший викладач кафедри
українознавства та іноземних мов,*

Байрак Катерина Сергіївна,

*курсант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Анотація: *Роботу присвячено дослідженню концепту «політкоректність» та амбівалентності понять «політично коректний» та «політична коректність» в сучасній англійській мові. Наукову розвідку виконано на матеріалі сучасних словників та довідників.*

Ключові слова: *політкоректність, політична коректність, політично коректний, поняття, амбівалентність, концепт.*

Феномен політичної коректності має свою складну історію та піддався неабияким змінам впродовж останніх двадцяти років. На момент виникнення цього терміну в США, політична коректність сприймалась як рух та соціальний феномен, сконцентрований в університетських кампусах та політичних або культурних інституціях, дотичних до феміністичних та лівоспрямованих рухів. Проте і на сьогоднішній день багатогранність та амбівалентність цього поняття є дискусійним питанням.

Словники сучасної англійської мови дають дещо різні дефініції понять «політично коректний» та «політична корект-

ність». У більшості випадків вираження означає, передусім, необхідність поводитися ввічливо, шанобливо, дотримуючись правил і норм поведінки, прийнятих у суспільстві. Словник Cambridge Advanced Learner's Dictionary дає наступне пояснення: в дефініції прислівника «politically» (політично) акцентується нехвальна конотація фрази прикладу, що містить вираз «політично коректний» – «якщо чий-небудь дії або мова політично коректні, вони занадто сильно прагнуть виявити ввічливість і пошану до чоловіків і жінок усіх рас, віків і фізичних можливостей» [9].

Словник «Merriam-Webster Dictionary» визначає даний термін політичної коректності таким чином: «...це схильність вважати, що мова та дії, які зачіпають політично болючі питання [2]. Автори соціологічного словника-довідника Т. Лоусон і Д. Геррод визначають політичну коректність як прагнення виключити будьякий прояв дискримінації людей за ознакою статі, етнічної приналежності, фізичних здібностей або сексуальної орієнтації. Енциклопедія «The Hutchinson» (Великобританія) містить таке визначення: «політична коректність – розмовний термін, що використовується для визначення ліберального ставлення до проблем освіти та суспільного статусу і всього, що з цим зв'язаного. Щоб бути політично коректним, потрібно реагувати на прояви расизму, сексуального насильства, проявляти турботу до навколишнього середовища [3, с.509]».

На думку З. С. Трофімової, що «політична коректність» з'явилася у зв'язку з виникненням ідеї культурного плюралізму і відповідної необхідності нової ідеології у відтворенні творів літератури і мистецтва, досягнень суспільного і політичного життя, що стосується представників всіх етнічних і сексуальних меншин [4, с.227]. Саме поняття політичної коректності є доволі багатогранним та сприймається неоднозначно. Так мовознавець М. Г. Комлев в «Словнику іноземних слів» визначає політ коректність, як гасло, що демонструє ліберальну спрямованість сучасної американської політики і більше стосується не змісту, а символічного образу, до якого прив'язується поняття [5, с. 279-280].

Відомий лінгвіст С. Г. Тер-Мінасова вважає, що політична коректність мови виражається в прагненні знайти нові способи

мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття і гідність індивіда, принижують його людські права звичайною мовною нетактовністю та/або прямолінійністю щодо расової й статевої приналежності, віку, статусу, стану здоров'я, зовнішнього вигляду [6, с. 245]. Закордонні дослідники акцентують на тому, що явище політкоректності виникло і поширилося на території американських коледжів і університетів, як центрів науки та культури, а також завдяки етнічному і расовому різноманіттю студентства.

Українські лінгвісти й соціологи неодноразово підкреслюють умовність поняття «політична коректність», адже політично коректна лексика не завжди виникає з політичних причин і дані лексичні одиниці часто не є коректними з точки зору того, що вони бувають свідомо провокативними, порушують принцип ввічливості й толерантності, а, отже, можуть досліджуватись у межах конфліктного дискурсу [6]. Політкоректні лексичні одиниці виникли як ввічливі евфемізми, що дозволяють уникати вживання слів на позначення фізичних чи психічних недоліків людини, дискримінації людини в суспільстві.

Проте політкоректні лексичні одиниці трансформувалися. Деякі з них по-новому називають звичні явища й поняття, ставлять під сумнів традиційні уявлення про людину, суспільство й місце людини в природі: наприклад, замість традиційних «mother» та «father» пропонують вживати «parent 1» та «parent 2 [7, с. 352]», впроваджують звертання «Мх» до осіб невизначеної статі та евфемізми, в основу яких закладена негативна конотація – *parasitically oppressed* (pregnant – вагітна), *assault with a deadly weapon* (cigarette smoking – куріння). З цієї точки зору, політкоректна лексика іноді наближається до дисфемізмів, хоча, на відміну від дисфемізмів, політкоректні лексичні одиниці рідко бувають грубими чи провокативними.

Щодо теорій походження концепту, то можна узагальнити, що розвиток явища політичної коректності нерозривно пов'язаний з такими лінгво-соціальними явищами, як мультикультуралізм та мовний такт. Варто також зазначити, що підходи до аналізу політичної коректності різні: концепт трактується як особлива

ідеологічна реалія, мовний рух, культурно-поведінкова і мовна тенденція, мовна толерантність, словесна провокація, інструмент маніпуляції суспільною свідомістю, тощо. Відповідно, можна вважати політкоректність новим засобом мовного вираження та відтворення теперішніх реалій, що виник внаслідок лібералізації культурних процесів та націлений на усунення дискримінації на всіх рівнях. Втім, ми також підкреслюємо, що даний концепт може слугувати інструментом мовної маніпуляції, трансформуватися і мати як позитивну, так і негативну конотацію за відсутності поведінкових і мовних стандартів лінгвопрагматичної стратегії політкоректності, а також досить повного осмислення і тлумачення цього феномену в наукових дослідженнях. Важливо констатувати факт існування вищезазначеного концепту у всіх мовах світу й у всіх сферах життя.

Література:

1. Cambridge Advanced Learners' Dictionary [Електронний ресурс]: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/>
2. Political correctness [Електронний ресурс] The Merriam-Webster Dictionary. 2017. Режим доступу до ресурсу: <https://www.merriamwebster.com/dictionary/political%20correctness>
3. Карманная энциклопедия The Hutchinson. Москва: Внешсигма, 1995. 750 с.
4. Трофимова З. Словарь новых слов и значений в английском языке. Москва : Павлин, 1993.
5. Комлев Н. Словарь иностранных слов. Москва : Эксмо, 2006. 672 с.
6. Тер-Минасова С. Язык и межкультурная коммуникация. Москва : Слово, 2000.
7. Літвінова М. М. Симулятивний потенціал політкоректних термінів / М. М. Літвінова, О. І. Літвінов. Вісник ХНУ. 2015. №1155. С. 126–130.

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА РАНІХ ЕТАПАХ ПРОЕКТІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВАНТАЖНИХ СУДЕН

Коробко Т. О.,

здобувач ступеня Phd доктор філософії
Одеський національний морський університет
м. Одеса, Україна

Анотація: в сучасних умовах глобальної економічної кризи актуальність модернізації транспортних засобів, в тому числі і морських вантажних суден, набуває першорядного значення. Популярним напрямком омолодження флоту стає модернізація діючих суден, яка може в значній мірі знизити середній вік суден за допомогою проведення їх реновації. Але для того, щоб модернізація транспортних засобів була вдалою, тобто у подальшій експлуатації приносила прибуток, необхідно вірно розрахувати всі фінансові витрати ще на перших етапах модернізаційних робіт (проектів модернізації).

Аналіз різних оцінок вартості модернізації (реновації), в залежності від майбутніх умов експлуатації та районів плавання суден внутрішнього та змішаного плавання дозволяє зробити висновок, що максимальні витрати на її проведення можуть становити до 30% вартості будівництва нового судна.

Ключові слова: модернізація судна, проект модернізації, модернізаційна придатність судна.

Модернізацію судна можна вважати як періодом життєвого циклу судна, так і окремим проектом. Все залежить від кінцевої мети модернізації, і від загального змісту робіт, які будуть проведені в рамках цієї модернізації.

Початком будь-якого проекту можна вважати момент, коли виникає ідея. Обґрунтування ідеї з позиції компанії судовласника пояснюється на підставі таких показників:

- Необхідність інвестиції;
- Сумісність з цілями підприємства;
- Очікуванні обсяги перевезень;
- Строки виконання робіт;

- Рівень ризиків;
- Очікуваний рівень ефективності.

Початок життєвого циклу проекту модернізації належить до більш раннього періоду. Початкова ідея проекту може бути не чіткою, але на відміну від інших видів проектів, як правило при проекті модернізації судна, судновласник вже заздалегідь знає під які потреби і вимоги необхідно проводити модернізацію судна. Ініціатором даного проекту може бути як велика або мала судновласна компанія, яка має на меті модернізувати свій власний флот; так і певна особа, яка взагалі не має власного флоту, але має бажання вийти на ринок морських перевезень і для цього їй необхідно придбати судно. Зрозуміло, що всі вони мають чітке уявлення про цілі проекту модернізації судна і можуть сформулювати спеціалізацію майбутнього судна, розмір тоннажу, сектор перевезень тощо.

Тобто ідея послуги (початок її життєвого циклу) ще тільки має сформуватися після початкових проектних вишукувань і досліджень. Проте, ініціатори проекту із самого початку чітко знають – яке судно і для чого купується (наприклад, коли є домовленості із приводу перспективної вантажної бази).

Відзначимо, що однією зі своєрідних властивостей інвестиційних проектів, які стосуються побудови нового судна або його придбання, є те що інвестиційна фаза за часом може практично збігатися з експлуатаційною. Пояснюється це тим, що судно, яке купується, практично відразу починається експлуатуватися, при цьому, з урахуванням специфіки фінансування подібних проектів, кредитні кошти можуть становити до 80%, а термін кредиту до 15-20 років [1, с. 103]. Проекти з модернізації морських суден спочатку вимагають певних капіталовкладень, і тільки потім судно можна вводити в експлуатацію.

На етапі бізнес-планування необхідно оцінити можливі ризики, велика частина яких має ринковий характер (втрата прибутку через підвищення цін на бункер або падіння обсягів попиту, фрахтових ставок, зменшення ефективності за рахунок більш низької, ніж планувалося, вартості судна при продажу

тощо). Таким чином, економічні дослідження на передінвестиційній фазі дають інформаційну базу для ідентифікації: альтернативних варіантів суден та їх експлуатації, а також для оцінки економічної ефективності та ризику її зниження. На базі інформації про поточний стан ринку переглядаються тимчасові та економічні параметри, коригується загальна ефективність, що дозволяє прийняти рішення про подальшу доцільність проекту.

Треба зазначити, що в проектах з модернізації морських суден, експлуатаційну фазу, на відміну від проектів де створюється новий продукт, доречно називати виробничою фазою.

Для того, що зрозуміти вартість модернізаційних робіт і дати оцінку подальшої ефективності експлуатації такого судна, необхідно ще на етапі передінвестиційних робіт провести аудит судна. Тобто, перед тим як почати безпосередньо роботи з модернізації судна необхідно провести ряд досліджень та з'ясувати, чи можливо взагалі здійснити ці роботи з модернізації. Деякі дослідники вводять таке поняття, як модернізаційна придатність.

Модернізаційна придатність суден (модпрігодність), під якою розуміється комплексна властивість судна, що визначає можливість і доцільність проведення модернізаційних робіт в конкретний момент часу з метою підвищення рівня його конкурентоспроможності з урахуванням фізичного та морального зносу. З даного визначення зрозуміло, що: – перед прийняттям управлінських рішень про економічну доцільність проведення модернізації суден з метою оновлення складу флоту судноплавної компанії необхідно детально проаналізувати технічний стан всіх суден, черговість і якість проведених раніше планових ремонтів, вік суден, щоб вибрати найбільш придатні судна з точки зору економічної ефективності їх подальшої експлуатації; – слід оцінити рівень морального зносу судна, можливість підвищення техніко-експлуатаційних характеристик судна до значень близьких до характеристик нових суден; – проведення модернізації суден, оцінку її доцільності слід розглядати через призму конкурентоспроможності. На підставі вище вказаного, можна визначити таку послідовність робіт під час виробничої фази модернізації флоту:

1. Дослідження всієї доступної інформації про судно, включаючи його бортовий журнал та техдокументацію;
2. Вивчення ситуації дома – огляд, перевірка стану приладів, вузлів, машинного відділення, корпусу.
3. Складання та узгодження документації.
4. Визначення порядку робіт.
5. Розрахунок тимчасових та виробничих витрат.
6. Доставка на місце інструментів, матеріалів, пристроїв.
7. Проведення модернізації флоту з чітким дотриманням проектної документації.
8. Пуско-налагоджувальні заходи.
9. Приймання роботи.

Література:

1. Жихарева В.В. Методологические основы управления рисками в инвестиционной деятельности судоходных компаний / В.В. Жихарева // Економічні інновації. Актуальні проблеми економіки й управління основною експлуатаційною діяльністю морського транспорту: Зб. наук. праць. – Одеса, 2009. – № 39. – С. 102-109.

НОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКІСНОГО СТАНУ ВОДИ
ХМІЛЬСЬКИХ ОЗЕР (НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК
«ПУЩА РАДЗІВІЛА»)

Мартинюк В.О.

*канд. геогр. наук, доцент, професор кафедри
екології, географії та туризму
Рівненського державного
гуманітарного університету,*

Осадча О.І.,

*вчитель географії, вчитель-методист
Рокитнівського ліцею № 1
Рівненської області, Україна*

Куришко К.В.,

*член гуртка «Гідрологія» Рівненської малої
Академії наук учнівської молоді,
Рівне, Україна*

Анотація. Дослідження ґрунтується на польових спостереженнях, що ведуться на озерах національного природного парку (НПП) «Пуца Радзівіла» упродовж 2020-2021 рр. Проаналізовано результати гідрохімічних досліджень Хмільських озер НПП, зокрема оз. Біле та оз. Лисоцьке станом на 25.10.2021 р. за показниками сольового складу, трофо-сапробіологічних показників та хімічних елементів токсичної дії. Запропоновано шляхи заповідно-рекреаційного використання озер НПП «Пуца Радзівіла».

Ключові слова: озеро, гідрохімічний стан озера, якість води, національний природний парк «Пуца Радзівіла».

Актуальність теми. Згідно Указу Президента України № 4/2022 від 01 січня 2022 р. та з метою збереження, відтворення й ефективного використання ландшафтних комплексів та об'єктів Українського Полісся, що мають виняткову природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню, естетичну цінність, а також керуючись статтею 53 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» створено національний

природний парк (НПП) «Пуща Радзівіла» [1]. Новостворений національний парк підпорядкуватиметься Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України. В адміністративному відношенні НПП розташований в Сарненському районі Рівненської області. Згідно з фізико-географічним районуванням територія парку локалізована у Льва-Горинському фізико-географічному районі Волинського Полісся.

Загальна площа НПП «Пуща Радзівіла» станом на 01.01.2022 р. становить 24265,307 га. До складу парку увійшли землі ДП Рокитнівського та Остківського лісових господарств (92,42%), землі запасу водного, лісового і природно-заповідного фонду та іншого призначення (7,51%), а також землі запасу сільськогосподарського призначення (0,06%). Детально розподіл площ НПП наведено у табл. 1.

Таблиця 1
Землі державної власності, що передаються національному природному парку «Пуща Радзівіла» з 01.01.2022 р. у постійне користування

№ з/п	Землі державної власності, що передаються у заповідно-рекреаційне природокористування	Площа, га
1	Землі лісогосподарського призначення	
	1.1. ДП «Рокитнівське лісове господарство»	16299,9549
	1.2. ДП «Остківське лісове господарство»	6127,2039
2	Землі запасу водного фонду, лісогосподарського, природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення	1823,4
3	Землі запасу сільськогосподарського призначення	14,7482
Усього		24265,307

Помітне місце у ландшафтних комплексах НПП посідають озера. Серед них виділяються оз. Сомитське (заповідне урочище «Самити») та Хмільські озера (Біле і Лисоцьке).

Мета дослідження – розкрити особливості якісного стану водних мас Хмільських озер (НПП «Пуща Радзівіла»). Матеріалами дослідження слугували проби води з озер, що відібрані нами восени 2021 р., а також попередні спостереження на водоймах у 2020 р. [2].

Результати дослідження. Отримані результати гідрохімічних спостережень Хмільських озер ми згрупували за трьома

блоками. За показниками сольового складу спостерігається відповідність гранично-допустимих концентрацій (ГДК) у воді хлоридів і сульфатів для поверхневих вод культурно-побутового та рекреаційного призначення (ГДКкпрп) та водойм рибогосподарського призначення (ГДКрпгп). Аналіз показників води за трофосапробіологічним блоком показав невідповідність води (рН – 6,0) за ГДКкпрп+рпгп в оз. Біле. Також спостерігається перевищення ГДКрпгп в двох озерах за вмістом нітрогену нітратного у 11-12 разів. За вмістом нітрогену нітритного у воді виявлено перевищення ГДКрпгп в оз. Біле у 3,5 рази, а в оз. Лисоцьке – 6,5 рази (табл. 2).

Таблиця 2

Деякі гідрохімічні показники води Хмельських озер

№ з/п	Показник	ГДК кпрп*	ГДК рпгп**	Відбір проб: 25.10.2021		Категорія якості води***		Клас якості води***	
				оз. Біле	оз. Лисоцьке				
				1	2	1	2	1	2
А. Показники сольового складу									
1	Хлориди, мг/дм ³	350	300	21,8	19,6	2	1	II	I
2	Сульфати, мг/дм ³	500	100	19,6	16,8	1	1	I	I
В. Трофо-сапробіологічні показники									
3	Загальна жорсткість, мг-екв/дм ³	–	–	2,8	2,4	–	–	–	
4	Лужність, моль/дм ³	–	–	2,6	2,6	–	–	–	
5	рН	6,5-8,5	6,5-8,5	6,0	6,5	6	3	IV	II
6	Нітроген аміачний, мгN/дм ³	0,5	0,5	0,14	0,11	2	2	II	II
7	Нітроген нітратний, мгN/дм ³	3,3	0,08	1,0	0,9	5	5	III	III
8	Нітроген нітритний, мгN/дм ³	40,0	0,02	0,07	0,13	6	7	IV	V
9	Розчинений кисень, мг/дм ³	≥4	≥6	7,2	6,8	3	4	II	III
10	БСК ₅ , мгO ₂ /дм ³	6,0 (t=20)	≤3	2,4	2,6	4	4	III	III
С. Специфічні показники токсичної дії									
11	Ферум загальний, мкг Fe/дм ³	0,33	0,1	0,21	0,18	1	1	I	I

*ГДК якості поверхневих вод культурно-побутового та рекреаційного призначення [3], **ГДК для водойм рибогосподарського призначення

[4], ***категорії та класи води згруповано за В.М. Романенко та ін. [5], кольорова гама використана для класифікації та категоризації якісного складу поверхневих вод в Україні.

Із блоку показників токсичної дії за вмістом феруму загального виявлено перевищення ГДК_{рп} в оз. Біле у 2,1 рази, в оз. Лисоцьке – в 1,8 рази.

Висновки. За категоріями та класом якості води, згідно сольового складу, озера відповідають 1-2 категорії (відмінні-дуже добрі) та І-ІІ класу (відмінні-добрі). За показниками трофо-сапро-біологічного складу води озера мають деякі відмінності, а саме:

- за рН (категорія 6 – оз. Біле, 3 – оз. Лисоцьке), клас – IV і II;
- за нітрогеном нітритним (категорія 6 – оз. Біле, 7 – оз. Лисоцьке, клас – IV і V);
- за розчиненим киснем (категорія 3 – оз. Біле, 4 – оз. Лисоцьке, клас – II і III).

Стосовно показників токсичної дії, зокрема феруму загального, то його вміст у воді озер віднесений до категорії I та I класу. На сьогодні озера використовуються в якості рекреаційного рибальства, рідше для купання. Пропонуємо продовження геоекологічних спостережень не лише самих водойм, але й цілісного водозбору. У межах водозбору доцільно створити екологічну стежку з кількома видовими пунктами для відвідин туристами.

Література:

1. Указ Президента України №4/2022 «Про створення національного природного парку «Пуца Радзівіла». Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/42022-41113> (дата звернення: 05.01.2022)
2. Мартинюк В. О., Осадча О. І., Куришко К. В. Оцінка гідрохімічного стану озер проєктованого національного природного парку «Пуца Радзівіла». *Scientific practice: modern and classical research methods: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference (Vol. 3), Boston, February 26, 2021. Boston-Vinnytsia: Primedia eLaunch & European Scientific Platform, 2021. Pp. 197-199.*

3. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения. СанПиН 4630-88 [№ 4630-88 действительный от 04.07.1988]. М., 1988.

4. Обобщённый перечень предельно допустимых концентраций (ПДК) и ориентировочно безопасных уровней воздействия (ОБУВ) вредных веществ для воды рыбохозяйственных водоёмов. М., 1990.

5. Романенко В. Д., Жукинський В. М., Оксіюк О. П. та ін. Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями. К.: Символ-Т, 1998. 28 с.

УДК 504

Екологічні науки

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УТИЛІЗАЦІЇ МІСЬКОГО СМІТТЯ

Чижисин О.І.

кандидат економічних наук, доцент

Петрушенко В.С.,

студент фінансового факультету

*Чортківський навчально-науковий
інститут підприємництва і бізнесу*

*Західноукраїнський національний університет
м. Чортків, Україна*

Анотація. *На сьогодні в Україні проблема смітників – одна з найважливіших і найактуальніших серед проблем забруднення навколишнього середовища. Тому в нашій роботі досліджено напрямки вирішення даної проблеми за рахунок впровадження біогазової установки, що є оптимальною за економічними показниками для середньо- та малонаселених міст.*

Ключові слова: *біогаз, біогазова станція, відходи, утилізація.*

Біогаз є продуктом розщеплення органічної речовини анаеробними бактеріями. У середньому біогаз складається з 60% метану та 40% вуглекислого газу. Він схожий на природний газ, що на 99% складається з метану. Біогаз – це чиста та відновлю-

вана енергія, яка може замінити природний газ для приготування їжі, а також виробництва пари, гарячої води або електричної енергії. При тиску та температурі навколишнього середовища біогаз перебуває у газоподібному стані, а не у рідкому вигляді, як зріджений пропан.

Дану проблематику також досліджували: Галушкіна Т. П., В. Шевчук, М. Пилипчик, Н. Карпенко, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський.

Органічну сировину поміщають у герметичний резервуар – метантенк, що обігривається та обладнаний перемішувачами пристроями. За умов безкисневого середовища анаеробні бактерії переробляють органічну речовину сировини із виділенням біогазу.

Будь-який вид органічної сировини має потенціал виробництва біогазу: відходи рослинництва та тваринництва, харчової та переробної промисловості, цукрових заводів, м'ясопереробних заводів та боєнь, пивоваріння тощо.

У природніх умовах біогаз утворюється шляхом анаеробного (тобто без доступу кисню) розщеплення органічної сировини у ґрунті, болотах, океані тощо. Також біогаз утворюється на полігонах твердих побутових відходів (ТПВ), де органічні відходи розкладаються за відсутності кисню та під дією часу, температури навколишнього середовища і мікроклімату полігону. Також біогаз може вироблятися у створених умовах – герметичних метантенках із відповідним обладнанням та механізмами, належним повним контролем процесу та забезпеченням повноцінної реалізації потенціалу виробництва біогазу.

Значення фактору парникового газу метану у 21 раз перевищує CO₂.

Розщеплення органічної сировини у біогаз знижує вплив парникових газів у 20 разів. Виділення метану з органічної сировини та його подальше перетворення в електричну та теплову енергію дозволяє гарантувати, що органічна сировина не розкладатиметься на відкритому просторі, а, отже, біогазове виробництво знижує прямі викиди метану в атмосферу.

Крім того, енергія з біогазу, найвірогідніше, витіснятиме викопні види палива, що є основним джерелом викидів парникових газів.

Оскільки при виробництві біогазу виділяється вуглець, відповідний своєму природному циклу, енергія з біогазу вважається нейтральною щодо нього.

Попри загальноприйняту думку, що обсяг вхідної сировини до зброджування практично відповідає обсягу вихідної сировини після нього, якість сировини покращується (практично відсутній запах, поліпшені властивості добрива, зменшені органічне навантаження та ступінь забруднення).

Зброджена сировина може бути розділена на тверду та рідку фракції із наступним внесенням у якості органічного біодобрива на поля.

Утилізація відходів підприємства завжди коштує грошей. Якщо утилізація не коштує нічого, то, ймовірно, ідеться про створення екологічної небезпеки.

Разом з будівництвом біогазової станції з метою утилізації відходів виробництва одночасно створюється потенційний центр прибутків.

До прикладу, гній ВРХ вважається не відходом, а добривом на фермі. Біогазова станція дозволяє фермеру отримати прибуток від виробництва біогазу, одночасно зменшуючи рівень запахів та підвищуючи якість органічного добрива.

В АПК біогазова станція може використовуватись в якості первинної переробки відходів підприємства, а біогаз – для компенсації деяких витрат енергії підприємства та зменшення обсягів утилізації вторинних відходів.

Проста біогазова станція сільськогосподарського типу може коштувати починаючи від 2 500 € за 1 кВт електричної потужності. А біогазова станція із переробки муніципальних відходів (папір, картон, біовідходи, брикети) може коштувати до 19 000 € за 1 кВт встановленої електричної потужності.

Максимально ціна біогазової установки приблизно 6 270 000 євро (194 871 600 грн.)

Біогазова установка виробляє:

Електрична енергія – 2 640 МВт * год

Теплова енергія – 3 160 МВт * год

Тверді добрива (вологість 70%) – 9 344 тонн

Рідкі добрива (вологість 99%) – 18 359 тонн

Станом на 2022 рік ціна зеленого тарифу складає 0,12 євроцентів при укладенні угоди цього року.

Від продажу електричної енергії за зеленим тарифом компанія буде отримувати 316 800 євро/рік .

Від продажу Теплової енергії за тим же зеленим тарифом – 379 200 євро/рік.

Загальний прибуток від продажу електроенергії – 696 000 євро/рік.

За дев'ять років повертаються гроші за побудову цієї установки в цілому.

Отже, біогазові установки – це оптимальний варіант вирішення проблеми забруднення навколишнього середовища, тому що переробляють сміття в енергію та мінеральні добрива, які можна використати в народному господарстві.

Література:

1. Галушкіна Т. П. Економіка природокористування : навч. посібн. Х. : Бурун Книга, 2009. – 480 с.

2. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності В. Шевчук, М. Пилипчик, Н. Карпенко та ін. К. : Геопринт, 2010. – 412 с.

3. Екологічне управління В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. К. : Либідь, 2014. – 432 с.

4. Мельник Л. Г. Екологічна економіка Суми : ВТД "Університетська книга", 2012. – 348 с.

CLIL AS A MEANS OF INCREASING STUDENTS' MOTIVATION

Pomazan T.G.,

*student of the Faculty of Philology
and Social Communications*

*Berdiansk State Pedagogical University
Berdiansk, Ukraine*

Summary: *The paper addresses the issue of students' motivation and CLIL (content and language integrated learning) as a means of improving it. A number of themes are considered including the characteristics of the technology, its advantages, distinctive features and conditions of implementation in the educational process. The ways of producing positive growth of motivation in the context of content and language integrated learning are investigated.*

Keywords: *CLIL, integrated learning, motivation.*

Content and Language Integrated Learning (CLIL) is a technology that has been introduced in 20 European countries since 2007. The term "CLIL" was coined in 1994 by David Marsh, who first described this methodological approach.

In modern pedagogy, considerable attention to the issues of integrated or interdisciplinary approach is paid in the works of M.M. Berulav, G.K. Boronets, L. Y. Zenya, E.R. Porshneva, T.G. Rybalko, L.L. Salehova etc. The cases of students' motivation are actively studied by L.I. Bozhovich, A.B. Orlov, N.F. Talyzina and others.

At present there are a great number of definitions of content and language integrated learning, each of which to some extent characterizes its multifaceted nature.

For example, F. Ball, a researcher from Spain who studies this approach, gives five definitions in his article. The first and most simplified is: "Content and Language Integrated Learning is a learning in which students learn the subject through a foreign language and vice versa" [1, c.5]. The most detailed and generally accepted is the definition of the founder of this approach David Marsh, who first used

the term “content and language integrated learning” (acronym “CLIL” is currently used in the scientific and methodological literature and in our paper): “*CLIL refers to situations where subjects, or parts of subjects, are taught through a foreign language with dual-focused aims, namely the learning of content and the simultaneous learning of a foreign language*” [2, c.24].

To characterize the essence of CLIL D. Coyle created the 4Cs-Framework, which is presented in the form of a triangular pyramid with four vertices: 1. “Content”; 2. “Communication”; 3. “Cognition”; 4. “Culture”. Each component of this framework has indicators. “Content” is designed to answer the questions: What are the goals of learning? What to teach? What new information do students know? What is the result of this learning? “Communication” determines the working language of learning, the creation of a special vocabulary, language correction in the learning process, the choice of types of communication, indicating the need to use polylogical discussion forms of interaction in the learning process. “Cognition” identifies mental skills that determine the concentration of attention on the subject and language studied, the types of questions that lead to the correct answers, the tasks needed for thinking. “Culture” involves choosing the socio-cultural significance of the topic and combining all the material of the lesson, as well as taking into account the individual qualities of students. according to the author, the central part of the whole pyramid is the element “Communication”, which means the implementation of the other three components through communication [3, c.44].

S. Darn in his 2006 study highlights the following benefits of CLIL: using broad cultural content; students are prepared for the process of internationalization and globalization; general and special speech competencies are formed and developed; there is an opportunity to diversify the methods of educational and cognitive activities [4, c.32].

The works of D. Marsh and M. Frigols are concerned with the distinctive features of the CLIL methodology including an integrated focus, stimulating learning environment, authenticity, active learning, gradual learning and cooperation [2, c.11].

By integrated focus is meant the opportunity to learn a language in non-language subjects and, conversely, to study the subject area in foreign language classes. Content-language learning allows you to work on intercultural topics and projects.

Creating a stimulating learning environment involves the use of a system of different types of educational activities in the classroom and, as a consequence, strengthening students' confidence in the results of educational activities. In addition, it means using authentic materials and developing students' speech competence. Active learning means stimulating the work of a teacher-mentor and a student whose communicative activity predominates in the classroom. Gradual learning involves reviewing and restructuring existing skills, interests and experiences in the student's arsenal into more practical formats that correspond to different learning styles with an emphasis on creativity and critical thinking. The collaboration involves planning lessons together with teachers who specialize in the CLIL methodology.

Among the many factors that affect student's motivation, we highlight two, in our opinion, the most influential: the child's anxiety and lack of interest. To avoid their negative impact, it is important to find the right ways to implement the technology and modern methods of its use.

The conditions for the introduction of the technology in the educational process are the following: the first - authenticity, information content and cognitive focus of educational material. We can achieve better results if the selected material concerns the emotions of students. Students should also connect the material with current experience and knowledge. According to S. Krashen's theory, the ability to learn a foreign language deteriorates if negative emotions are felt, such as fear and embarrassment [5, c.11]. One of the main strategies for selecting educational material is the opportunity to present it using various methods. In this way, the learning process becomes more diverse and the content is learned more deeply.

The second condition is the teacher's support of the whole learning process. The student must have the support of the teacher. The teacher must be sure that the material is mastered by the student. An

important role in the formation of positive motivation is played by the assessment of students' success, which further increases the desire to learn a foreign language and subject.

The third condition is the introduction of the cultural component in the subject content. CLIL allows to take into account different cultural topics and assess the characteristics of different values and worldviews.

The fourth condition is the development of mental processes of a higher order in the process of foreign language learning. According to Bloom's taxonomy, cognitive processes and pedagogical goals are hierarchical: from low-order processes (Low Order Thinking Skills) to higher-order processes (High Order Thinking Skills). Based on this theory, the teacher should start with questions that stimulate the development of lower-level cognitive processes (questions beginning with what, when, where, which). Next, it is necessary to include questions that develop more complex skills of analysis and evaluation (why, how).

The last condition concerns the continuity and “stability” of learning. Sustainable learning is the one in which information is actively used. To do this, it is appropriate for a teacher to refer to the personal experience of students, discuss the results of work in small groups, using visual material, work on the formation of general educational skills.

We have selected the most effective techniques and methods of organizing the cognitive activity of students in the lesson with CLIL: concept maps; technology for the development of critical thinking; problem-based learning; semantic reading. An example of the use of concept maps is the lesson on the topic “Is the Earth getting warmer?” The students were offered the excerpts from a text on global warming. The work was carried out in groups, each of them chose key words from their text and designed them on a separate sheet. Then one concept map was built, which became a kind of motivator and effective preparation for further work on the topic. The students learned to distinguish between major and minor facts.

We came to the conclusion that the introduction of elements of

content-language integrated learning taking into account the conditions and with the correct selection of teaching methods helps to master material of Geography, Science, History or any other subject at the same level as during traditional learning. We would like to emphasize that in the speech competence of students there is an increase as they gain relevant vocabulary and language skills. Thus, content-language learning has a positive effect on motivation, which in turn affects learning.

References:

1. Ball Ph. What is CLIL? One Stop English: English Language Resources, 2013. 205 p.
2. Marsh D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. D. Marsh, P. Hood, D. Coyle D. Cambridge: CUP, 2010. 184 p.
3. Coyle D. CLIL: Learning Through a Foreign Language: Models, Methods and Outcomes. London: CILT, 1999. 64 p.
4. Darn S. Content and language integrated learning. British Council Teaching English, 2006. 109 p.
5. Krashen S. Theory of Second Language Acquisition. Prentice-Hall International, 1987. 27 p.
6. Ball Ph. How do you know if you're practising CLIL? One Stop English: English Language Resources, 2013. 107 p.
7. Graddol D. English Next. British Council, 2006. 132 p.

УДК 636.4.053:612

Сільськогосподарські науки

ФІЗІОЛОГІЧНІ БІОМАРКЕРИ СТРЕСУ У СВИНЕЙ

Порошинська О.А., *Стовбецька Л.С.,*
кандидати ветеринарних наук, доценти
Козій В.І.,

доктор ветеринарних наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква, Україна

Забезпечення добробуту свиноматок і новонароджених поросят є важливою умовою для нормального перебігу

фізіологічних процесів в організмі свиней та відповідно реалізації їх продуктивних якостей. Встановлено, що найбільш чутливими до впливу стресових факторів зазвичай є фізіологічні та поведінкові реакції і продуктивність свиней. При цьому зміни у тварин проявляються на різних етапах виробничого циклу та можуть мати віддалені негативні наслідки. За дії стресових факторів на організм свиней порушується гомеостаз, змінюються їхні поведінкові реакції і знижується продуктивність.
Ключові слова: свині, стрес, фізіологія, поведінка, продуктивність.

Свинарство в Україні характеризується значним зростанням темпів розвитку, що пов'язано з використанням досягнень сучасної генетики та селекції, передових технологій годівлі та утримання тварин. При цьому у багатьох випадках тваринам не вдається повністю реалізувати свій генетичний потенціал і серед причини цього є вплив стресових факторів різного генезу. Найчастіше на організм свиней впливають кліматичні, кормові, технологічні та соціальні стрес-фактори.

Свині характеризуються відносно невисокою адаптаційною здатністю до різноманітних стресів. Як і в інших тварин стрес у свиней проявляється у вигляді трьох основних стадій: тривоги або мобілізації, резистентності або адаптації та стадії виснаження [1]. Спочатку проявляються адаптаційні реакції, які без усунення дії стрес фактора можуть набувати руйнуючого впливу з посліду-ючим розвитком різних захворювань, зниженням продуктивності та в кінцевому підсумку до загибелі тварини.

Метою роботи було вивчення змін фізіологічних та поведінкових реакцій у свиней за впливу стресових факторів та використання їх як біомаркерів для оцінки стресового стану у цього виду тварин.

За аналізу літературних даних встановлено, що для оцінки впливу стресу на організм Silvia Martínez-Miró та співавт. [2] рекомендують враховувати зміни чотирьох систем: трикутників гіпоталамус-гіпофіз-наднирники та гіпоталамус-гіпофіз-гонади, симпатичної нервової та імунної системи. Також необхідно брати до уваги зміни поведінкових реакцій тварини на дію стрес-

чинника. Дослідники вважають, що нормальною поведінкою тварини при зіткненні з загрозою є намагання її уникнути або сховатися від неї. Проте внаслідок стресу може проявлятися ненормальна стереотипна поведінка (повторювана, незмінна модель поведінки без очевидної мети або функції), агресивна поведінка (кусання хвоста, вух), що є показником страху і стресу.

Дані отримані багатьма дослідниками [3, 4] підтверджують, що стрес негативно впливає фізіологічний стан, обмін речовин, терморегуляцію та продуктивність свиней. Зокрема, було встановлено, що в крові зростає концентрація адренокортикотропного гормону, кортизолу та ряду метаболітів, які впливають на біосинтез пантотенату та КоА, метаболізм β -аланіну та гліцероліпідів у організмі свиней. Це посилює розпад ліпідів і білків в організмі свиней та знижує їх продуктивність.

У поросят за теплового стресу підвищується частота дихання, серцебиття, шкірна та ректальна температура, змінюються функції щитовидної залози, що свідчить про зниження толерантності до тепла. У крові підвищується рівень креатиніну та знижується вміст глюкози, ненасичених жирних кислот, T_3 та T_4 в крові [5]. На думку авторів підвищення загальної температури та зміни рівня гормонів щитовидної залози вказують на понижену толерантність тварин до теплового стресу за рахунок зменшення здатності розсіювати тепло.

За даними інших авторів [6] стрес негативно впливає на репродуктивну функцію свиней. Зокрема, встановлено, що влітку за високої температури у кнурів знижується синтез стероїдів, кількість сперміїв і статева активність, порівняно з зимнім періодом та тимчасовим підвищенням навесні. У свиноматок влітку часто відмічається анеструс, тривалість еструсу навпаки подовжена, відмічається порушення овуляції, порівняно з пізньою осінню та зимою. Як наслідок, інтервал від відлучення до еструса влітку подовжується, знижується рівень запліднення та отримується менший приплід.

При дії на організм стрес-факторів змінюється поведінка тварин. Так, при теплового стресі знижується загальна активність

тварин, що може призвести до збільшення співвідношення жиру до м'язів та зниження м'ясної продуктивності [7]. Зміни кормової поведінки свиноматок під час лактації в теплий сезон року (травень-липень) вивчали J.L. Gourdine та співав. [8]. Було встановлено, що впродовж спекотного періоду зменшилась кількість споживання корму на 1,3 кг вдень та 0,2 кг вночі. В дослідженнях D. Renaudeau та J. Noblet [9] відмічено, що при підвищенні температури у приміщенні до 29,0°C змінилась материнська поведінка, свиноматки частіше годували поросят (39 проти 34 разів на добу), проте виробництво молока у них зменшилося з 10,43 до 7,35 кг/день, що негативно відобразилось на приростах маси тіла поросят.

Зважаючи на наведені результати досліджень були зроблені висновки про те, що стрес – це поєднання захисних і пошкоджуючих реакцій організму, які виникають в результаті нейрогуморальних і метаболічних порушень у відповідь на дію надзвичайних чи патологічних чинників. Фізіологічними біомаскерами впливу стресових факторів на організм свиней є порушення фізіологічних і поведінкових показників, терморегуляції, обмінних процесів, репродуктивної функції та м'ясної продуктивності.

У зв'язку з цим вважаємо, що перспективним напрямком наукових досліджень є вивчення механізмів адаптаційних реакцій в організмі свиней за впливу окремих стресових факторів та їхніх комбінацій і пошук методів їх корекції.

Література:

1. Robert J Collier, Lance H Baumgard, Rosemarie B Zimbelman, Yao Xiao Heat stress: physiology of acclimation and adaptation *Animal Frontiers*, Volume 9, Issue 1, January 2019, Pages 12–19,
2. Silvia Martínez-Miró, Fernando Tecles, Marina Ramón, Damián Escribano, Fuensanta Hernández. (2016). Causes, consequences and biomarkers of stress in swine: an update. *BMC Veterinary Research*. Vol. 12. pp. 171–180. Doi: 10.1186/s12917-016-0791-8.

3. He J., Zheng W., Lu M., Yang X., Xue Y., Yao W. (2019). Controlled heat stress during late gestation affects thermoregulation, productive performance, and metabolite profiles of primiparous sow. *J. Therm. Biol.* Vol. 81. pp. 33–40. Doi: 10.1016/j.jtherbio.2019.01.011.

4. Williams A.M., Safranski T.J., Spiers D.E., Eichen P.A., Coate E.A. (2013). Effects of a controlled heat stress during late gestation, lactation, and after weaning on thermoregulation, metabolism, and reproduction of primiparous sows. *J. Anim. Sci.* Vol. 91(6). pp. 2700–2714. Doi: 10.2527/jas.2012-6055.

5. Serviento A., Lebret B., Renaudeau D. (2020). Chronic prenatal heat stress alters growth, carcass composition, and physiological response of growing pigs subjected to postnatal heat stress. *J. Anim. Sci.* Vol. 1;98 (5). pp. 161–169. Doi: 10.1093/jas/skaa161.

6. Chokoe T.C., Siebrits F.K. (2009). Effects of season and regulated photoperiod on the reproductive performance of sows. *S. Afr. J. Anim. Sci.* Vol. 39 (1). pp. 45–55. Режим доступа: <http://www.scielo.org.za/pdf/sajas/v39n1/07.pdf>.

7. Matthew C., Lucy Timothy J., Safranski. (2017). Heat stress in pregnant sows: Thermal responses and subsequent performance of sows and their off spring. *Mol. Reprod. Dev.* Vol. 84. pp. 946–956. Doi: 10.1002/mrd.22844.

8. Gourdine J., Bidanel J., Noblet J, Renaudeau D. (2006). Effects of season and breed on the feeding behavior of multiparous lactating sows in a tropical humid climate. *J. Anim. Sci.* Vol. 84(2). pp. 469–480. Doi: 10.2527/2006.842469x.

9. Renaudeau D., Noblet J. (2001). Effects of exposure to high ambient temperature and dietary protein level on sow milk production and performance of piglets. *J. Anim. Sci.* Vol. 79(6). pp. 1540–1548. Doi: 10.2527/2001.7961540x.

ПІДТРИМКА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ НА РІВНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Романчук С. Ю.,

*аспірант кафедри бізнес-адміністрування
та менеджменту зовнішньо-економічної діяльності
Запорізького національного університету*

Наголошено на перевагах впровадження інклюзивної освіти, серед яких: соціалізація дітей з особливими освітніми проблемами, виховання толерантного відношення до них, економічне обґрунтування підтримки шкіл, в яких навчаються всі діти разом. Зазначено, що закони та низка підзаконних актів регулюють місцеве самоврядування, які мають прямий або опосередкований вплив на розвиток інклюзивності. Серед цих функцій ключовими є забезпечення умов для інклюзивної освіти у громадах, надання ресурсів учням для забезпечення їх повноцінної участі в освітній діяльності та соціальної інтеграції. Акцентовано, що важливим аспектом підтримки інклюзивності освіти на рівні місцевого самоврядування є координація міжінституційної співпраці, батьків і громадськості.

Ключові слова: *інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами, органи місцевого самоврядування.*

Включення в освіту означає, що всі люди мають однакові можливості брати участь у високоякісній освіті та розвивати свій потенціал, незалежно від особливих потреб у навчанні, статі, соціальних та економічних умов. Інклюзія має керуватися основним принципом освітньої політики та практики, який заснований на тому, що освіта є основним правом людини та основою справедливого суспільства.

Для впровадження інклюзивної освіти є вагомими підстави. Насамперед, оскільки інклюзивні навчальні заклади навчають усіх дітей разом, доводиться шукати шляхи та засоби реагування на індивідуальні відмінності у навчанні. Від цього виграють усі школярі: діти з ООП набувають певної адаптації, щоб відповідати

місцевим потребам та обставинам [1, с. 26], інші діти навчаються долати свої власні навчальні труднощі, ліквідувати власні прогалини, реалізовувати свої інтереси, одержувати перемогу над собою, а не стверджуватися завдяки іншим. У впровадженні інклюзивної освіти є економічне обґрунтування: у довгостроковій перспективі економічніше запроваджувати та підтримувати школи, в яких навчаються всі діти разом, ніж підтримувати складну систему різних типів шкіл, кожна з яких спеціалізується на різних групах. У макроекономічному плані також дорожче підвищувати кваліфікацію та підтримувати погано навчених молодих людей потім, ніж давати їм хорошу освіту з самого початку, що призводить до кращих шансів на ринку праці та самовизначення в житті.

Інклюзивна освіта – це процес, який зміцнює навички в системі освіти, необхідні для охоплення всіх учнів, та відповідає різноманітним потребам дітей, підлітків та дорослих. Це досягається завдяки активізації участі педагогів у процесах навчання, формуванні культури відношення до осіб з ООП, а також через послідовне скорочення їх відчуження в освіті. Це потребує змін у змісті, підходах, структурах та стратегіях у системі освіти, що повинні керуватися спільним баченням, яке охоплює всіх людей і яке керується вірою в те, що звичайна система є доступною для всіх учнів [2].

Умови для здобуття освіти дітьми з ООП на рівні з іншими здобувачами освіти створюють органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти. Наразі власник закладу загальної середньої освіти (в особі представницьких органів територіальних громад):

- виділяє в установленому порядку кошти для забезпечення безперешкодного доступу до будівель та приміщень таких закладів дітей з особливими освітніми потребами, створення відповідної матеріально-технічної та методичної бази;

- забезпечує підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами у класах з інклюзивним навчанням;

- сприяє провадженню інноваційної діяльності;
- здійснює заходи щодо придбання транспортних засобів для підвезення таких дітей до місця навчання та додому;
- облаштування та обладнання ресурсної кімнати та медіатеки;
- утворює інклюзивно-ресурсні центри, розробляє та затверджує їх установчі документи центру;
- проектування, будівництво та реконструкцію будівель, споруд, приміщень закладів освіти та інклюзивно-ресурсних центрів здійснює з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування [3, ст. 26].

Згідно з новим Порядком організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти, який набуває чинності у 2022 році, завдання органів місцевого самоврядування дещо розширюються, зокрема, до них додаються:

- забезпечення необхідними допоміжними засобами для навчання, що дають змогу опанувати освітню програму;
- забезпечення доступу учнів до інтернету, а також за потреби до термінального та спеціального допоміжного обладнання [4].

Діти з ООП потребують різних підходів до прилаштування середовища. На жаль, реалії доводять, що для дітей із порушенням, наприклад, опорно-рухового апарату негайно не буде зведено ліфт чи ескалатор для підймання на вищі поверхи. У 2020-2021 навчальному році *у закладах загальної середньої освіти України безбар'єрність архітектури була забезпечена* до першого поверху на 79,5 % (1 1775 закладів); до другого поверху – 0,6 % (90 закладів); до третього – 0,4 % (65 закладів); до четвертого і наступних – 0,1 % (21 заклад) [5]. Найбільшою проблемою для адміністрацій шкіл є облаштування шкіл ліфтами/підіймачами. Однак, ми переконані, що облаштування входу пандусами або розташування навчальних кабінетів на першому поверсі, так само як і доступність та пристосування місць загального вжитку для дітей з ООП усі школи можуть вирішити самостійно разом з органами самоврядування.

Для того, щоб інклюзивна освіта зробила вирішальний внесок у формуванні інклюзивного суспільства, між відповідними партнерами має бути згода щодо спільного бачення та конкретних кроків, які необхідні для реалізації цього бачення. Перехід до системи інклюзивної освіти повинен відбуватися поступово і має базуватися на чітких принципах. Ці принципи мають стосуватися загальносистемного розвитку та багатогалузевих підходів на всіх рівнях суспільства. Бар'єри для інклюзії можна зменшити лише за умови спільної роботи тих, хто приймає політичні рішення на національному, регіональному та місцевому рівнях, працівників системи освіти, батьків, представників громадськості, науки та інших суб'єктів суспільства.

Рівень місцевого самоврядування – це рівень, на якому координується діяльність, спрямована на виконання законів та підзаконних актів, а також рівень, на якому розпочинаються та здійснюються різноманітні заходи, спрямовані на регулювання якості впровадження інклюзивної освіти з урахуванням універсального дизайну та розумного пристосування, та відповідного фінансування у цільових програмах. Закони та низка підзаконних актів регулюють місцеве самоврядування, які мають прямий або опосередкований вплив на розвиток інклюзивності. Серед цих функцій ключовими є забезпечення умов для інклюзивної освіти у громадах, надання ресурсів учням з ООП для забезпечення їх повноцінної участі в освітній діяльності та соціальної інтеграції.

Важливим аспектом підтримки інклюзивності освіти на рівні місцевого самоврядування є сприяння міжінституційній співпраці у підтримці учнів з ООП або у підтримці проєктів та заходів, які сприяють інклюзивності. Співпраця між школою, виконавчими органами місцевого самоврядування, територіальним інклюзивно-ресурсним центром, батьками та громадськістю повинна стати прикладом зв'язку та координації діяльності різних зацікавлених сторін на рівні громади. Інклюзія в освіті повинна стати не лише темою для звітності та обговорення на рівні окремої громади, а й механізмом міжгалузевої співпраці, який сприяє виробленню політики в галузі освіти, соціального захисту та охорони здоров'я,

а також механізмом для міжмуніципального обміну, співпраці та узгодження дій. Перехід від кількісного до якісного цільового показника для інклюзивної освіти є першою ознакою того, що фундаментально змінилися підходи до сфери освіти на рівні громади. Розробка показників якості інклюзивного навчання стане перспективою подальших розвідок у сфері інклюзивної освіти.

Література:

1. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко – К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с.

2. Politics of Inclusion in Iceland: Roles and Responsibilities of Municipalities and their Support Services. URL: <https://eera-ecer.de/ecer-programmes/conference/26/contribution/50325/>

3. Про повну загальну середню освіту. *Відомості Верховної Ради*. 2020, № 31, ст.226.

4. Уряд затвердив новий порядок організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-zatverdiv-novij-poryadok-organizaciyi-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

5. Інклюзивне навчання. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>

ОСОБЛИВОСТІ МЕДИТАТИВНОГО ДИСКУРСУ

Русліченко Ю.Д.

*Магістрантка факультету іноземної філології
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Анотація: Розглянуто підходи до визначення поняття медитативного дискурсу та його характеристики. Також було виявлено вплив медитаційних текстів на підсвідомість та поведінку

людини. Схарактеризовано поняття сугестивного тексту та його роль в текстах медитативного дискурсу.

Ключові слова: медитація, дискурс, сугестивний текст, медитативні практики, підсвідомість

Дослідження дискурсу проводиться в декількох аспектах. Дискурс (від лат. *discursus* – бігання, колообіг) – це термін філософії та гуманітарних досліджень, за допомогою якого позначають аргументоване усне чи письмове обговорення будь-якої теми, в якому предметом дискусії стають і самі способи аргументації [1]. Дискурс - це також і лінгвістичний феномен, що включає в себе 2 компоненти: динамічний процес мовленнєвої діяльності та її результат (тобто текст).

Є.Б. Зайцев вивів формулу дискурсу, яку можна застосувати до тексту медитативної практики: Дискурс = текст + контекст, де текст – це текст медитативної практики, який зачитує продуцент, а контекст – це бажання реципієнта отримати певний результат та готовність виконувати наставлення продуцента [2,с.58]. Варто звернути увагу і на визначення поняття дискурсу, що було запропоноване М. Ніколаєвою як усно-розмовна форма тексту. Саме ця форма використовується в текстах медитативних практик.

Важливо зазначити, що таке медитація та яку роль грає дискурс в медитативних практиках. Загальноприйнятим є таке визначення поняття медитації: це практика, коли людина використовує таку техніку, як уважність або фокусування розуму на певному об'єкті, думці чи діяльності (для тренування уваги та усвідомлення), та мета якої привести людину до психічно ясного, емоційно спокійного та стабільного стану свідомості [3, с.22].

Термін «медитація» має більше відношення до філософії, ніж до лінгвістики, але медитативна практика буде мати результат тільки завдяки певній лінгвістичній основі. Тексти медитативних практик мають чітко сформований дискурс, який має впливати на підсвідомість та має певні характеристики

Розглянемо основні характеристики медитативного дискурсу. Так, О. В. Єрмолаєва досліджуючи медитацію як мовний жанр, виділяє текст медитативної практики, як тип

висловлювання та виділяє центральні основи медитативного жанру, які мають вищу людську цінність, та завдяки яким і формується медитативний дискурс, наприклад: творець, енергія, кохання, любов до себе, Я, свідомість і так далі [4, с.4].

Особливістю медитативного дискурсу є те, що реципієнт виявляється активним об'єктом, який здійснює розумову та емоційну діяльність, що активує систему наглядно-чуттєвих образів. Оскільки медитація впливає на розумово-емоційний стан практикуючого, то можна говорити про здатність використовуваного тексту до навіювання, яким і є текст медитації.

Медитативний дискурс поділяється на типи: медитація-усвідомлення, мантра-медитація, трансцендентальна медитація. Трансцендентальна медитація є розповсюдженою серед означених видів. Текст трансцендентальної медитації завжди має тематичний дискурс, який начитується продуцентом. Тобто, має динамічний процес мовної діяльності та її результат. Особливість цієї медитації полягає в тому, що саме така медитація змушує людську свідомість бути активною, що досягається різноманітністю текстів. Завдяки сугестивному дискурсу медитації кожен реципієнт уявляє собі те, що намагається передати гід (ведучий).

Тексти медитативних практик будуть ефективними, якщо будуть мати сугестивний характер. Сугестивний текст, який впливає на підсвідомість реципієнта – це головний атрибут медитативного дискурсу. О.А. Дмитрієва та Е.В. Єрмолаєва позначили, що текст є сугестивним, якщо він впливає на підсвідомість та поведінку реципієнта, якщо має матеріальні та фізичні основи (наприклад біль, радість або щось, до чого можна доторкнутися та відчутти емоцію)[5,с.75]. Ю. Черпанова розглядає сугестивну лінгвістику з більш філософської точки зору та вважає її: «одною з найпотаємніших проблем людства», тому що ця галузь тільки народилась як предметна область, та позначається як міждисциплінарна наука між філологією та психологією. І.Ю. Черпанова встановлює нерозривний зв'язок між язиком (мовою) та фізіологічну реакцію[5,с.3].

Ю. Черпанова в своїй книжці «Дом Колдуньи» пояснила,

чому так важливо звертати увагу на текст медитативних практик: «Тому, спостерігаючи мову, слід враховувати також фізіологічну реакцію». До вибору медитативної практики слід бути уважним. Кожне слово може вплинути на підсвідомість та змінити щось не тільки всередині, а й зовні.

Література:

1. Лісовий В.С. Дискурс. Енциклопедія сучасної України. 2007 URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24374
2. Зайцев Є.Б. Дискурс-анализ – это анализ дискурса. Журнал Медиа альманах. 2004. С. 52 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/diskurs-analiz-eto-analiz-diskursa/viewer>
3. Ковалів Ю. І. Медитація. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2. 2007. С. 22-625. URL: <https://archive.org/details/literaturoznachat2/page/n21/mode/2up?view=theater>
4. Ермолаева Е.В. Медитация как речевой жанр. Universum: Филология и искусствоведение : электрон. научн. журн. 2015. № 6 (19). С. 4-11 URL: <http://7universum.com/ru/philology/archive/item/2218>
5. Дмитриева О.А., Ермолаева Е.В. Суггестивная природа номинаций медитативных текстов. Известия ВГПУ. Филологические науки. 2016. С.75-78. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/suggestivnaya-priroda-nominatsiy-meditativnyh-tekstov/viewer>
6. Черпанова И.Ю. Дом колдуньи. Язык творческого бессознательного. 2012. С. 3-175. URL: <https://coollib.com/b/179-376-irina-yurevna-cherepanova-dom-kolduni-yazyik-tvorcheskogo-bessoznatel'nogo/readp?p=3&cnt=9000>

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ МАНІПУЛЯЦІЄЮ СВІДОМІСТЮ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Рябініна Марина Анатоліївна,

аспірант,

кафедра соціальної педагогіки

та соціальної роботи

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

Анотація. *Тема маніпуляції свідомістю в Інтернет-просторі на дітей підліткового віку засобами Інтернет-ресурсів вийшла за межі наукових досліджень і розширила рамки публічної дискусії, потрапивши в поле уваги соціальних працівників та соціальних педагогів. Підлітки вже не уявляють свого життя без віртуального світу, що стає справжньою проблемою для сучасного виховного процесу та системи освіти в цілому. Інтернет-залежність – прогресуюче і небезпечне для навчально-виховного процесу соціально-психологічне захворювання. Вчені по всьому світу проводять безліч досліджень в даній області, намагаючись дати нам відповіді на хвилюючі соціально-педагогічні питання. Нові комунікаційні технології – Інтернет-ресурси збільшили можливості деструктивного інформаційного тиску на підлітків, у зв'язку з чим виникає необхідність в організації інформаційно-психологічної безпеки серед здобувачів освіти, під якою варто розуміти стан захищеності психіки дитини від сугестивного впливу (впровадження руйнівної та іншої шкідливої інформації у свідомість або підсвідомість), що призводить до неадекватного сприйняття дійсності, порушення інтересів дітей підліткового віку.*

Ключові слова: *Інтернет-ресурси, Інтернет-комунікації, Інтернет-простір, Інтернет-залежність, маніпуляція свідомістю*

Із погляду соціальної педагогіки Інтернет становить глобальну соціально-комунікаційну комп'ютерну мережу, призначену для задоволення особистісних, комунікативних потреб за рахунок використання сучасних телекомунікаційних технологій.

З одного боку, завдяки можливостям Інтернету відбулося інституційне оформлення нового етапу розвитку соціуму – інформаційного суспільства. Разом з тим треба враховувати, що світовий науковий досвід доводить, що сучасні інтернет-ресурси дають можливість маніпулювання свідомістю людей, допомагають здійснювати небезпечний адресний вплив на окремі соціальні групи. В соціально-педагогічній діяльності ми все частіше стикаємося з тим, що діти «зависають» в Інтернет-реальності, весь вільний час перебувають на просторах Інтернет-ресурсів та не уявляють життя без соціальних мереж. З соціально-педагогічної точки зору цілком виправданим є значний інтерес фахівців різних галузей науки до вивчення зазначеної проблеми інтернет-ресурсів як середовища маніпуляцією здобувачами освіти. Інтернет-комунікації – це складний багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів між людьми і групами, що породжується потребами спільної діяльності. Метою нашого дослідження є вивчення проблеми маніпуляції свідомістю засобами Інтернету на учнів підліткового віку як аспект соціальних комунікацій. Для досягнення поставленої мети в результаті вивчення цієї проблеми автором виконано наступні завдання: проаналізовано причину вибору підлітків віртуального життя на користь реального; розглянуто наслідки можливої залежності від Інтернет-ресурсів.

Під Інтернет-ресурсами (синоніми «веб-ресурс, веб-сайт, веб-сервіс, сайт») ми розуміємо сукупність технічних засобів та програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації у Інтернеті, який може містити інформацію в текстовій, графічній та потрібній формі. Існує безліч Інтернет-ресурсів, всі вони виконують типові функції. Так, сайт – інформаційний ресурс, присвячений певній компанії, явищу, темі, події тощо. Спільнота у соціальній мережі – зареєстрована група людей, зацікавлену однією ідеєю, що має спільні погляди. У спільноті розміщується інформація з конкретної теми або кільком, ведуться обговорення. Блог – тематичний Інтернет-ресурс, який зазвичай належить одній людині, де публікуються статті,

зазвичай, на певну вузьку тему, та на якому зазвичай передбачено можливість залишати коментарі та спілкуватися. Портал або мережа сайтів – інформаційний або інтерактивний ресурс, що передбачає велику кількість відвідувачів та напружений трафік, який має спільне доменне ім'я. Чат відносять до відкритих груп комунікацій, де Інтернет-користувач можете спілкуватися в режимі реального часу, використовуючи псевдонім.

Дедалі більш небезпечним інструментом стають соціальні мережі у маніпуляції масовою свідомістю. Соціальні мережі об'єднують в неформальне спілкування мільйони людей, дають можливість створювати спільноти, визначити оформлення особистих сторінок, вести переписку, як особисту, так і публічну. Популяризація соціальних мереж в Інтернеті доповнює їх соціальну та інші види активності. За допомогою даних мереж можливе застосування різноманітних технологій маніпулювання свідомістю: пропаганди, перекручування інформації, дезінформації й її замовчування тощо.

Проведений теоретичний аналіз наукових джерел щодо найпоширеніших методів маніпулювання свідомістю та сугестивного впливу, дає зробити висновок, що в умовах формування глобального Інтернет-простору та застосування Інтернет-ресурсів усі сфери життєдіяльності пов'язані з засобами маніпулювання свідомістю за допомогою новітніх Інтернет-комунікацій. Технології Інтернет-комунікацій активно використовуються для застосування методів маніпулятивного впливу, формування певних стереотипів у свідомості дитини підліткового віку. Тому соціологічне дослідження Інтернет-ресурсів як середовища маніпуляцією свідомістю підлітків та виявлення методів впливу на підсвідомість дитини в Інтернет-комунікаціях важлива місія соціального працівника.

Література:

1. Вострецова, В. О. (2009, лютий, 19-20) Мова віртуального спілкування підлітків. Соціальні комунікації сучасного світу: матер. І Міжнар. конф. МОН України. Запоріжжя, 236-238.
2. Качинська К.А. (2016) Засоби інтернет-комунікацій як

важливий інструмент масової маніпуляції свідомістю//Інформація і право, 4 (19), 71-82.

3. Рябініна, М.А. (2021) Вплив маніпулятивного спілкування в жанрах інтернету на дітей підліткового віку. Креативний простір: електрон. наук. журн. Харків: СГ НТМ «Новий курс». 1, 31-33.

4. Рябініна М. Сугестивний вплив на дітей підліткового віку як аспект інтернет-комунікацій//Innovative Solutions in Science and Education: Conference Proceedings of the 1st International Conference, December 17, 2021. Toronto, Canada, Primedia elaunch LLC, P. 42-50.

УДК 658:330.11

Економічні науки

ТРАНСФОРМАЦІЇ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН У
ДІДЖИТАЛ-СЕРЕДОВИЩІ

*Савчук Ольга Віталіївна,
Федорук Уляна Володимирівна,
аспірантки
навчально-наукового інституту
бізнесу та фінансів
Науковий керівник: **Волощук К.Б.**
д. е. н., професор
Заклад вищої освіти «Подільський
державний університет»
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

Висока динамічність інноваційних змін у діджитал-середовищі вимагають від систем антикризового менеджменту підприємств адекватних механізмів трансформації з метою забезпечення своєчасної відповідно кваліфікованої реакції в реальному часі на сучасні тенденції. Зміни які відбуваються у зовнішньому середовищі викликають необхідність корегування внутрішніх механізмів діяльності підприємства на засадах наукової обґрунтованості та практичної доцільності. Системи антикризового менеджменту

повинні включати відповіді на загрози, мають бути екостійкими та невіддільною частиною бізнесу і стратегії застосування антикризового менеджменту інноваційного розвитку підприємств у діджитал-середовищі.

Ключові слова: антикризовий менеджмент, інноваційні зміни, діджиталізація, механізми, трансформації, тренди, ІТ-технології.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів трансформації системи антикризового управління підприємством під впливом факторів зовнішнього середовища присвячені наукові праці багатьох вчених, серед яких: Александрова В.П., Бажал Ю.М., Данько М.С., Кузнецова І.С., Федулова Л. [1], Друкер П. [2], Ерохін С. [3], Лігоненко Л. [4], Мескон М [5] та інші.

В наукових дослідженнях розкриваються теоретико-методичні аспекти формування елементів системи управління, характеризуються зв'язки між ними за допомогою різноманітних підходів, але в умовах постійних інноваційних змін у діджитал-середовищі трансформаційні процеси всередині системи антикризового менеджменту підприємств потребують поглиблення актуальних наукових підходів їх вирішення.

Система антикризового менеджменту підприємств в умовах інноваційні зміни потребує механізмів трансформації основних її елементів відповідно до світових трендів розвитку цифрових та інформаційних технологій. Дослідження показали, що більш українських підприємств не мають ефективної системи антикризового менеджменту здатної швидко адаптуватися до інноваційних змін у діджитал-середовищі.

Пандемія змусила бізнес всього світу навчитися швидко трансформуватись та відповідати на нові виклики часу. Першою стала необхідність працювати дистанційно та адаптація робочих місць нового формату. Надшвидкий темп діджитал-трансформації, спричинений пандемією, продовжується у 2022 році та цифрове робоче місце стає нормою. Гібридні команди, у яких частина співробітників працює віддалено, а частина – в офісі, спонукатимуть до створення нового формату робочого місця.

Підприємства відповідно потребують зручніших умов для дистанційної роботи та офісів. Для цього необхідні ефективні засоби комунікації і співпраці та хмарні рішення та рішення «як сервіс» які зроблять це можливим.

Значні соціальні вимоги також впливатимуть на робоче місце: у минулому стійкість в ІТ була лише особливістю підприємств для сталого розвитку, а тепер нейтральні робочі місця стають нормою, а створення стійких рішень для клієнтів і суспільства стає ліцензією на діяльність.

Тренд ухвалення рішень на основі бази даних виступає як ключ до успіху в нестабільних ринкових умовах. У 2022 році процеси, керовані даними, допоможуть йти на випередження в ухваленні рішень. Однак 58% бізнесу покладатимуться на досвід і розум, а не на дані та факти.

Враховуючи тренд ухвалення рішень на основі даних мету 2022-го заключено у трансформації робочих місць, об'єднання людей, простору та ІІІ-технології. Вирішення даних підходів можливе через використання штучного інтелекту та машинного навчання, що зробить керування даними досить простим процесом для співробітників. Ці технології об'єднують та аналізують величезні обсяги даних, щоби отримати важливі для бізнесу інсайти. Повсякденні операції можна полегшити та прискорити за допомогою інструментів роботизованої автоматизації процесів (RPA), які беруть на себе прості й повторювані завдання, гарантуючи, що співробітники можуть зосередитися на більш творчих і цінних для бізнесу завданнях. Аналогічно з безпекою – запровадження систем SIEM (керування інформацією і подіями безпеки) зможе сканувати дані в режимі реального часу, щоби негайно виявити передбачити їх заздалегідь загрози.

Відповідно другим трендом стає гібридний офіс для підтримки соціального балансу, або локацією для спільних презентацій нових проєктів, тимблдингів і f2f-зустрічей на вимогу. Згідно з дослідженням McKinsey, 52% працівників хочуть бути більш гнучкими та працювати незалежно від локації.

Це означає, що 2022 року гібридні робочі місця будуть у

багатьох компаніях за замовчуванням, а робота з офісу буде лиш винятком, що спонукає до третього тренду, де хмара стає центром бізнес-процесів, а «сервіс як послуга» затьмарює класичні підйоми. На даному фоні здатність оптимізувати використання ІТ-ресурсів становитиметься дедалі більш актуальною, оскільки тиск дефіциту кваліфікованих кадрів й далі зростатиме.

Хмарні рішення звільнять ІТ-відділи від необхідності керувати, оновлювати й дбати про безпеку ІТ-інфраструктури, водночас зосереджуючи ці внутрішні ресурси на більш стратегічно цінних проєктах.

Зважаючи на потреби компаній, класичні бізнес-моделі змінюються, а хмарні рішення дають змогу організаціям прозора планувати витрати, гнучко адаптувати послуги відповідно до мінливих вимог та економити на потужності серверів. Однак інфраструктура керування друком часто залишається на локальних серверах. Перемістивши її в хмару, ви не лише поліпшите роботу на мобільних пристроях, а й звільните ІТ-персонал від тягара керування різними серверами друку.

Впровадження ІІІ-технологій та хмара як центр бізнес-процесів відповідно спричинять четвертий тренд зростання загроз для бізнесу та виклик гібридної моделі роботи вимагатиме підтримки безпеки даних і захист інтелектуальної власності підприємств. Встановлено, що з появою цифрових робочих процесів кількість кібератак у компаніях збільшується, тому й програмне, й апаратне забезпечення мають протистояти цим загрозам. Проте в компаніях часто нехтують тим фактом, що також може бути потенційним шлюзом для хакерських атак. Тому кібербезпека стає пріоритетним завданням для менеджменту організацій.

Тренд п'ятий екологічна стійкість робочого місця як нової реальності вирішення питань кліматичних змін і необхідних дій для запобігання екокатастроф. Стейкхолдери компаній мають ініціювати вживання ефективних заходів задля збереження життя наступних поколінь.

Отже тренди нової реальності вимагають функціонування

розширеного робочого місця, гібридних офісів, хмарних сервісів, кібербезпеки та екостійкості як невіддільних частин підприємств та формування стратегії антикризового менеджменту інноваційного розвитку нової бізнес-моделі у діджитал-середовищі.

Література:

1. Федулова Л.І., Александрова В.П., Бажал Ю.М., Данько М.С., Кузнецова І.С. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика. НАН України; Інститут економічного прогнозування./ За ред. Л.І. Федулової. К. : Основа, 2005. 550 с.

2. Друкер П. Менеджмент. Вызовы XXI века. пер. с англ. Н.Макаровой. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. 235 с.

3. Ерохін С. Технологічні уклади, динаміка цивілізаційних структур та економічна перспектива України. URL: <http://sos-kin.info/ea/2006/1-2/20060102.html>

4. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту. Економічний форум. 2016. № 1. С. 161-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_1_25.

5. Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Пер. с англ. М. : Дело, 1992. 702 с.

UDC 657

Technical sciences

DEVELOPMENT OF AN AUTOMATED WATER CONSUMPTION MONITORING MODULE BASED ON INTERNET OF THINGS TECHNOLOGY

Sliusar A. P.

*student of the Faculty of Automation and Computer Technology
Kharkiv National University of Radio Electronics
Kharkiv, Ukraine*

Abstract: *this article is devoted to the problem of monitoring water consumption. This topic was analyzed and proved its relevance for all industries and economy. Currently, the problem of implementing*

automated information technology in the process of monitoring water consumption is relevant and very important. The idea of developing a new automated module for real-time water flow control is proposed.

Key words: *water supply, pipeline, monitoring, flow meter.*

Water supply is one of the most important branches of technology used in industry. It is based on the use of natural raw materials - water, the reserves of which are quite limited. This necessitates the wise use and saving of water.

The traditional way of manually reading meter readings is inconvenient and time consuming, and also consumes resources. Automated real-time user-controlled water control modules are important and key components of a water management system. Their use will allow quality control of water consumption and reduce its consumption [1, p. 993].

The automated water flow control module has a wide range of functions and performs a wide range of tasks, including:

- automated collection and transmission of data from water metering units;
- visualization of information;
- providing access to system services for staff;
- integration with existing data collection and processing systems.

The main element of the module is a microcontroller that performs the functions of data collection, processing and transmission and converts the number of pulses into readings of water flow directly in the water meter unit. The microcontroller also calculates the amount of current flow and collects data from analog temperature and pressure sensors connected to the water supply system.

The main measuring function is performed by a flow meter equipped with a pulse counting output. It directly measures the flow rate of water and the amount of flow. These data are fed to the pulse counting output and read by the microcontroller for further processing and transmission [2, p.121-126].

The main function of the Wi-Fi module is to provide wireless high-speed data transfer from the microcontroller to the web server, for further visualization and monitoring. The web server is accessed from

a personal computer, tablet or smartphone that has access to the Internet, in the window interface of any of the popular web browsers.

The automated water flow control module consists of two microcontrollers (ATmega328P and ESP8266), which perform various functional tasks, namely:

- ATmega328P collects, processes and transmits data from flowmeters and sensors to the Wi-Fi module ESP8266;

- Wi-Fi module ESP8266 in STA mode creates and starts a web server, which then transmits the data received from the microcontroller ATmega328P.

An Arduino Uno Wi-Fi board with an ATmega328P microcontroller and an ESP8266 Wi-Fi module was chosen to develop the module. Both parts can work together or completely independently. The connection for the transfer of information between them is implemented using a serial port. The mode of operation of both controllers is set by switches on the board. Both controllers are programmed from the Arduino IDE development environment [3, p.412].

Arduino IDE is an integrated development environment for Windows, MacOS and Linux, developed in C and C ++, designed to create and download programs on Arduino-compatible boards, as well as third-party boards.

The software developed for the automated water flow control module at industrial plants consists of two parts, namely the software code for the ATmega328P microcontroller and the software code for the Wi-Fi module ESP8266.

The software code for the ATmega328P microcontroller, in turn, consists of three parts: the software code for the flowmeter, the software code for the temperature sensor and the software code for the pressure sensor.

All three pieces of code are combined into one program and have a similar structure and purpose, namely:

- implement communication and interaction of the device with the microcontroller by software (initialization of I / O ports, connection of necessary libraries, etc.);

- adjust the measurement parameters of specific physical characteristics (frequency of data collection, measurement limits, etc.);
- perform the conversion of input data (electrical pulses) into the required physical units;
- transmit the finished processed data in the form of specific numerical values of physical quantities to the Wi-Fi module ESP8266 via the serial port.

The software code for the Wi-Fi module ESP8266 implements the following tasks:

- reading data coming through the serial port from the microcontroller ATmega328P;
- creating, configuring and launching a web server for storing data in station (STA) or access point (AP) mode;
- creating a user-friendly interface on the web server to display information (using HTML, CSS, etc.);
- transmission, display and storage of data from the serial port in the created web server interface.

Block diagram of the developed software (Figure 1).

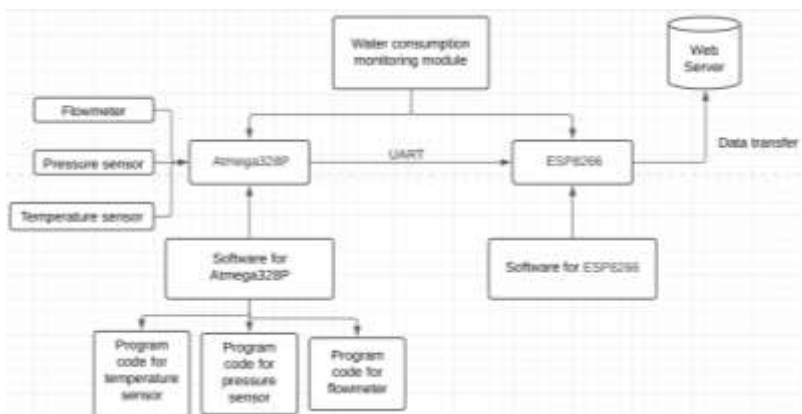

Figure 1 – Block diagram of the software of the module of control of water consumption

It should also be noted that programs are downloaded to microcontrollers separately. After the process of downloading

programs to the microcontrollers is completed, the switches activate the connection mode ESP8266 and ATmega328P via the serial port. After performing all the necessary operations, the water flow control module is ready for operation (Figure 2).

liter/hour=2477.87 l/hour
Total=4.34 liter
Temp=22.94°C
Pressure=0.00 bar

liter/hour=2205.87 l/hour
Total=7.38 liter
Temp=23.56°C
Pressure=0.00 bar

liter/hour=3109.87 l/hour
Total=10.67 liter
Temp=24.06°C
Pressure=0.00 bar

liter/hour=4288.00 l/hour
Total=11.86 liter
Temp=24.19°C
Pressure=0.00 bar

Figure 2 – The results of the program

Therefore, at present the problem of introduction of automated information technologies in the process of monitoring water consumption is relevant and very important. This means that the development of an automated module to control its costs in real time is necessary. It will reduce excessive water consumption and preserve this valuable natural resource.

Literature:

1. Mudumbe M. J., Abu-Mahfouz A. M. Smart water meter system for user-centric consumption measurement. *2015 IEEE 13th International Conference on Industrial Informatics (INDIN)*, м. Cambridge, United Kingdom, 22–24 лип. 2015 р. 2015. URL: <https://doi.org/10.1109/indin.2015.7281870> (дата звернення: 27.11.2021). С. 993.

2. Слюсар А. П. Методи та засоби контролю витрат води на виробничих підприємствах / А. П. Слюсар // Автоматизація та приладобудування («Automation and Development of Electronic Devices» ADED-2021): збірник студентських наукових статей. – Харків : ХНУРЕ, 2021. – Вип. 1. – С. 121-126

3. Кремлівський П. П. Витратоміри і лічильники кількості речовин: Довідник: Кн. 2 / За заг. ред. Є. А. Шорникова. – 5-е вид., Перероб. і доп. – СПб .: Політехніка, 2004. - 412 с

УДК 543.862/.862.34

Технічні науки

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОБАВОК ЗАБОРОНЕНИХ РЕЧОВИН У СКЛАДІ РІДКИХ СУМІШЕЙ ДЛЯ КУРІННЯ

Тарасенко О.І.,

*к.т.н., судовий експерт
Луганського НДЕКЦ МВС*

Наразі в Україні спостерігається стійка тенденція до використання сумішей для куріння, що містять у своєму складі заборонені до обігу речовини, як то Дронабінол, 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону або їх синтетичні аналоги [1, 2]. Зокрема, стрімко набуває популярності розповсюдження курильних сумішей типу «Spice» (сумішей рослинної сировини, просоченої високоактивними реагентами), які поширюються через інтернет-простір, різні служби доставки, та за короткий час, з причини недосконалості законодавства, стали частими продуктами роздрібної торгівлі, що в свою чергу позначилося на соціальній характеристиці контингенту споживачів [3].

Достовірно ідентифікувати такі добавки чи їх похідні у складі субстанцій не виявляється можливим у зв'язку з відсутністю зразків для порівняння та даних щодо мас-спектрів іонів у наявних базах даних. Зважаючи на відсутність методик аналізу складу вказаних продуктів, показано можливість якісного та кількісного визначення 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону в складі вказаних сумішей для куріння.

В роботі досліджено суміші невідомого складу та суміші з додаванням розчинів 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону, що були штучно додані до складу сумішей.

З метою визначення в їх складі 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону проводилося дослідження екстрактів сумішей для куріння методом краплинного хімічного аналізу.

В результаті спостерігалось блакитне забарвлення, що вказує на наявність 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону.

Для встановлення можливості якісного визначення в складі суміші

1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону проводилося дослідження екстрактів суміші методом тонкошарової хроматографії (ТШХ) на пластинах «Sorbfil». В результаті утворилася серія зон, R_f і колір яких є ідентичними до зразків, дані щодо яких наявні у літературних джерелах, що свідчить про можливість якісного визначення 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону в сумішах.

Кількісний вміст 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону в суміші визначали наступним чином: аліквоти екстрактів рослинної речовини двічі аналізували на газовому хроматографі з обробкою результатів у програмі «LabSolution» за методом абсолютного калібрування, що підтвердило 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону в складі суміші для куріння.

В результаті, поруч із підтвердженням ефективності діючих методик дослідження 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону, зроблено вагомий внесок у розробку майбутньої методики дослідження подібних нарковмісних сумішей для куріння. Показано можливість аналізу складу сумішей для куріння типу «Spice» на наявність в їх складі 1-феніл-2-(пірролідин-1-іл)пентан-1-ону.

Література:

1. Чернологова С.М. Проблемні питання легалізації канабісу / Юридичний науковий електронний журнал. - № 6, 2019. - С. 406-408.
2. Левченко О.Е., Курділь Н.В., Луценко О.Г. Феномен спайс: суміші для паління або нова хімічна зброя / Медицина

невідкладних станів. № 2(73), 2016. - С. 94-99.

3. Мавринська Н.М. Синтетичні канабіноїди. Кримінальний процес та криміналістика: сучасний стан та перспективи / тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26 листоп. 2020 р.). МВС України, Харків. нац.ун-т внутр. справ. – 2020. - С. 224.

УДК 620.171

Технічні науки

АНАЛІЗ РИЗИКІВ У ВИПРОБОВУВАЛЬНІЙ ЛАБОРАТОРІЇ

Топчій Н.В.,

науковий співробітник

Український науково-дослідний інститут

спеціальної техніки та судових експертиз

Служби безпеки України

Формування системи ризик-менеджменту на підприємстві починається із визначення цілей управління ризиками на підприємстві і ідентифікації ризиків, які мають підпорядковуватись вище зазначеним цілям. Оцінка та управління ризиками в лабораторії дозволить підвищити ефективність діяльності лабораторії, як побачити і реалізувати нові можливості, а також завчасно визначити правильні заходи реагування, щоб знизити негативні наслідки.

Важливим аспектом при виборі методу оцінки ризиків є можливість давати послідовні і прогнозовані результати, які досягаються ефективніше і результативніше, за умови, коли діяльність усвідомлюється і управляється як взаємозв'язані процеси, які функціонують як злагоджена система. Будь-яка система менеджменту якості в першу чергу призначена для управління взаємопов'язаними процесами, які спрямовані на досягнення цілей випробувальної лабораторії органу оцінки відповідності в області якості. Розуміння того, яким чином цією системою якості створюються результати, дозволяє організації ефективно оптимізувати систему і її результати діяльності. [1, с.3]

Класифікація ризиків повинна будуватися з урахуванням системного і процесного підходу, тобто ризики повинні відбивати цілісність і стійкість процесу, що відбувається в організації. При побудові класифікації необхідно аналізувати джерела ризику, об'єкти, що несуть ризик, суб'єкти, що сприймають його. Ідентифікація ризиків, у свою чергу, повинна здійснюватися на усіх рівнях роботи випробовувальної лабораторії органу оцінки відповідності відповідно до вибраної моделі процесів. При ідентифікації ризиків керівник випробовувальної лабораторії повинен визначити наступну інформацію:

- назву ризику;
- опис ризику;
- причини появи ризику;
- відповідальну особу.

Сформований перелік ідей та оцінок у подальшому ранжується групою експертів. Цей метод передбачає застосування спеціальних прийомів активізації учасників обговорення. [2, с.18].

Дуже важливо виявити всі можливі події ризику на етапі ідентифікації, оскільки якщо на цьому етапі цю подію не виявлено, то і провести подальший аналіз не буде можливим.

Приклади назви ризику та наслідків у випробовувальній лабораторії органу оцінки відповідності наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Ризик	Наслідок
Відсутність у виконавця достатнього часу для виконання роботи	Надмірне завантаження виконавців процесу
Непроведення, часткового непроведення або несвочасного технічного обслуговування устаткування	Відсутність контролю за виконанням графіку технічного обслуговування
Відсутності у виконавця достатньої інформації по процесу, вимогам до процесу	Не зроблено ознайомлення з регламентуючими документами
Застосування недовірених засобів вимірювання	Відсутність контролю за виконанням графіку перевірки
Неналежні умови експлуатації, зберігання, застосування, транспортування устаткування	Відсутність процедури ознайомлення з роботою, управлінням устаткуванням

Особистої вигоди	Залежність оплати праці персоналу від результатів випробувань об'єктів випробувань
Продовження таблиці 1	
Поламки устаткування (коли немає дублюючого)	Неможливість проведення випробування
Використання неактуальної версії нормативної документації	Недостовірність результатів випробування
Зламався прилад, заміни немає	Неможливість проведення випробування
Отримання протоколів випробування з одним номером	Необхідність відкликання протоколів у замовника
Основним замовником лабораторії є юридична особа, до складу якого входить лабораторія	Тиск замовника на лабораторію, залякування.

Таким чином, ідентифікація ризиків займається питаннями знаходження, складання переліку та опису елементів ризику. До числа останніх відносять джерела ризиків або небезпеки, можливі загрози, події, наслідки та ймовірність. Пропонується використувати наступний алгоритм ідентифікації ризиків організації:

1. Виявлення внутрішніх і зовнішніх джерел ризику: події, що обтяжені ризиком і наслідки цих подій за визначеними сферами діяльності.

2. Визначення цілей організації.

3. Визначення виду і напрямку впливу джерел (пункт1) на визначені цілі (пункт 2).

4. Визначити результат впливу ризикових подій на цілі організації: збиток, ймовірність, вірогідність, тяжкість, можливість регулювання, керованість, нараженість на ризик).

5. Час впливу на цілі, ризикові події в минулому і прогнозування їх в майбутньому.

6. Можливі перешкоди управління ризиком в організації.. [3, с.43]

Література:

1. Топчій Н.В. Аналіз ризиків у випробувальній лабораторії органу оцінки відповідності/ «Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського», серія «Технічні науки», Том 31 (70) №6 – 2020. С.1-5.

2. ДСТУ ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та настанови (ISO 31000:2018, IDТ)

3. Федулова І. В., ІДЕНТИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ЯК СКЛАДОВА РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2016/2016_4/4.pdf.

UDC 378.4 11.

Pedagogical sciences

USE OF REMOTE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES
FOR TEACHING MATHEMATICAL DISCIPLINES

Trofymenko V.,

Ph.D. in Pedagogics,,

Associate Professor of Higher Mathematics

Department National Aviation University

Kudzinovska I.,

Ph.D. in Engineering,

Associate Professor of Higher Mathematics

Department National Aviation University

Kyiv, Ukraine

Abstract: *The advantages and disadvantages of distance education in teaching mathematics are considered, the need to take into account the main aspects of distance education: continuous improvement of the content and methods of teaching, their impact on the development of higher education, increasing the effectiveness of independent work of students.*

Keywords: *distance education, information technology, mathematical disciplines, personality development.*

In a pandemic, higher education institutions are gradually changing the principles of the educational process, increasingly using distance learning. According to the Law of Ukraine "On Approval of the Regulations on Distance Learning" of 25.04.2013 scientific and methodological support of this process should include: guidelines for the development and use of pedagogical, psychological and information and communication technologies of distance learning;

criteria and means of quality control of distance learning; content, methodological and didactic content of distance learning curricula [1, section IV].

Among the advantages of distance learning can be distinguished primarily: relevance; relatively larger amounts of information that can be obtained in terms of distance learning in a shorter time; convenience; individualization; accessibility; modularity; flexibility; lower cost of distance learning; social equality and the absence of geographical barriers [2, p. 186].

It should be noted that in the case of distance learning, the active role of the teacher is not reduced: the teacher must determine the level of knowledge of the applicant, decide to adjust the curriculum in order to achieve the fullest mastery of the material. If necessary, the student can get advice from a teacher on difficult issues for him, communicating with him online, directly using the Internet as a means of communication (web-chat, IRC, ICQ, interactive TV, web-telephony).

But, of course, the remote form has its own peculiarities and shortcomings. This type of training requires a motivated approach to education. Being able to learn at a convenient time can contribute to such a negative phenomenon as non-systematic learning. The experience of using distance learning has revealed another feature, namely - a large load on the eyes due to the need to spend a long time at the computer (both student and teacher). Therefore, using distance learning, you need to diversify its types. The most common are the following types of remote technologies: chat sessions, which are conducted synchronously, when all participants are given simultaneous access to the chat; web classes, distance lectures, conferences, seminars, business games, laboratory work, workshops and other forms of training,

The reduction of the number of hours for studying fundamental disciplines, in particular, higher mathematics, has a negative effect on the general training of higher education students. An analysis of the curricula shows that they do not take into account the significant decline in the level of mathematics education in secondary school,

caused by both the sharp deepening of school education problems and the general over-enthusiasm for tests. Nowadays, in high school, in mathematics lessons hardly prove theorems, do not consider logical reasoning, but only teach the technique of solving typical problems for tests, or, even worse, the ability to guess the result. Also of concern is the fact that modern schoolchildren and students are not very good at using computers for the educational process. Even in specialties related to information technology, it turns out that students do not know Word well, almost unfamiliar with Excel, have difficulty finding, analyzing and processing the information needed for learning, instead, are good at finding certain resources online, such as so-called online calculators, which are not used for self-study, but only as a tool for positive assessment . Thus, it is not uncommon for a student to find a formula in higher mathematics on request, without understanding its content, or to formulate a theorem or a statement with terms completely unknown to him, instead of studying carefully selected and provided by the teacher . but only as a tool for obtaining a positive assessment. Thus, it is not uncommon for a student to find a formula in higher mathematics on request, without understanding its content, or to formulate a theorem or a statement with terms completely unknown to him, instead of studying carefully selected and provided by the teacher . but only as a tool for obtaining a positive assessment. Thus, it is not uncommon for a student to find a formula in higher mathematics on request, without understanding its content, or to formulate a theorem or a statement with terms completely unknown to him, instead of studying carefully selected and provided by the teacher .

The study of mathematics requires, first of all, deep and long reflection on the basic concepts and their relationships, involves solving a large number of typical problems with basic methods to bring the skills to perform them to a certain degree of automatism. And this requires a sufficient number of hours of both independent and classroom classes.

In order to intensify the independent work of students, teachers of the Department of Higher Mathematics of the National Aviation University (NAU) have developed a number of guidelines for

independent work of students [3, p.148], which correspond to the curricula of disciplines. Each topic contains the main methodological recommendations and tasks for self-implementation, the solution of which aims to improve the understanding, mastery and application of basic theoretical principles [4, p.278]. The lead teacher can adjust the number and content of tasks that the student must perform independently, studying the relevant material. Such works have become very useful in the modern transition of the university to distance learning [5, p. 3].

The educational system faces a rather difficult task - the formation and development of a person capable of self-improvement and development through lifelong learning. Online learning of mathematical disciplines as a basis for lifelong learning is aimed at improving the skills of independent educational work, the formation of key competencies. In the distance teaching of mathematical disciplines, it is advisable to combine such components as: information and communication support of the course; further integration of mathematics with the cycle of professional disciplines to increase students' motivation to study; development of educational content containing various educational materials (videos, infographics, game tests, etc.); increasing the effectiveness of independent work of students.

Література:

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

2. Використання інформаційних технологій при навчанні математичних дисциплін / Трофименко В., Кудзіновська І., Шкварницька Т. / DOI: 10.36550/2415-7988 // Наукові записки. – Випуск 198. – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. – С.185-199.

3. Використання прикладних задач професійного спрямування при вивченні теорії ймовірностей та математичної статистики / Кудзіновська І., Трофименко М., Трофименко В. // Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., том ІХ: синергія в розвитку науки та

освіти. – 16 листопада 2020 р.: тези доп. – Конін – Ужгород – Херсон – Київ: Посвіт, 2020. – С. 147–149.

4. Quendler E. Learning as a lifelong process-meeting the challenges of the changing employability landscape: competences, skills and knowledge for sustainable development / Quendler E., Lamb M. // International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning. – № 26.3. – 2016. – P. 273-293.

5. Higher mathematics. Probability Theory. Random variables: Method Guide to self study / compiles: I.O. Lastivka, V.I. Trofymenko. – K.: NAU, 2019. – 44 p.

UDC 657

Information Technology

DEVELOPMENT OF DRONE MANAGEMENT SOFTWARE

Trofimenko MS,

Postgraduate

National Aviation University

Kyiv, Ukraine

All more popularity receive unmanned flying devices (UAV) in kind of multi-rotor devices, and more often - quadcopters, representing with himself platform with four rotors, one couple whose rotates on clockwise arrows, another - against. INcomparable with UAV helicopter type with bearing and steering screws quadcopter has more benefits, namely - reliability and simplicity construction, great stability, compactness and maneuverability, small takeoff mass at significantly bigger mass useful load. Sphere application quadcopter enough wide. example, they can to be used as effective tool for receiving photo and video images with air, in so number at bad weather conditions.

So as quadcopter - remotely controlled flying apparatus, he okay fits for observation and control objects, territories and zones, access to whose difficult (in case natural or man-made catastrophe), or in conditions, unusable for man, such as increased level radiation or strong pollution air [1, p.43].

Majority works, dedicated decision tasks monitoring terrain by help UAV, related with movement flying apparatus on known trajectories. You can also solve the problem of monitoring the area with the help of wheeled work, but in the case of a drone, the results will be better. In particular, in work authors offered system management, what implements movement quadcopter on direct lines formed connection initial and final points trajectories, with given speed on specific height over surface land with taking into account relief terrain. IN considered algorithm movement quadcopter on any trajectories in space, at which quadcopter capable go by movable object with famous coordinates and speed.

Also, it should be noted that multi-engine aircraft have increased mobility, so in recent years of great interest is their introduction in the transportation of small cargo. It is possible to divide researches in the field of the decision of problems on transportation of small freights into some types. First, the grip of the manipulator can be installed at the bottom of the air vehicle to carry the payload. In this case, a quadcopter equipped with a gripper can transport blocks and build structures. Secondly, it is possible to share several quadcopters with grippers to carry large objects.

It should also be noted that for the flight of a quadcopter and transportation of goods, it is necessary that it has the ability to hang in place for more efficient work.

Let's look at the hanging control code developed by me in place of the quadcopter:

```

while (!cpuInterrupt && fifoCount < packetSize) {
    int p1 = spd + (rdif / 2) + (pdif / 2);
    int p2 = spd - (rdif / 2) + (pdif / 2);
    int p3 = spd + (rdif / 2) - (pdif / 2);
    int p4 = spd - (rdif / 2) - (pdif / 2);

    if(p1 >= 255){
        spd = spd - (p1 - 255);
    }
    if(p2 >= 255){
        spd = spd - (p2 - 255);
    }
    if(p3 >= 255){
        spd = spd - (p3 - 255);
    }
    if(p4 >= 255){
        spd = spd - (p4 - 255);
    }
}

```

Figure 1. Quadcopter hanging control code in place

For variables p1, p2, p3, p4 the data type int is used as it is supposed to store and use integer values in them. Similarly, the int data type whose system name Int32 is an optimized integer data type that is most often used to perform integer operations. For pdif and rdif variables, the data type double (system name Double) is used, as this type is optimized for use in integrated software development environments when performing floating-point values.

The program uses a loop with the premise while which will be executed as long as the condition satisfies the truth, ie when the result of the comparison will return true. In the condition using bit conjunction (logical multiplication) we get the first operand for comparison with the second operand and since the result of the comparison operation is always a value of logical type (true or false), based on returning true we can go to the body of the loop and iterate (one pass (execution) of a set of instructions in the body of the cycle) to control the speed of quadcopter motors based on Arduino Uno. The comparison is made with the maximum value of the data type range byte (value range: 0 ... 255), not sbyte (value range: -128 ... 128), as the motor speed is a positive value.

The loop uses a conditional construct If, which implements certain commands, provided that the logical expression used in the condition is set to true (the speed comparison condition will be checked).

Suggested way management lethal apparatus with computer on wireless communication, which allows UAVs hang in one place for more efficient transportation of goods, as well as for photo / video shooting. Formed program code because of implementation programs, designed for systems management quadcopter in automatic mode in places, where impossible use signal from satellite (GPS).

Literature:

1. M.S. Trofimenko, Development of software for the problem of bypassing obstacles to control a mobile robot / MS Trofimenko - Integrated Intelligent Robotic Complexes (IIRTC), 2020, 41-45 p.

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
ТРАНСКОРДОННОГО ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОГО
КЛАСТЕРУ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ ТА
КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ

Трушкіна Н. В.

*к.е.н., старший науковий співробітник відділу проблем
регуляторної політики і розвитку підприємництва
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна*

Анотація: *Визначено механізми забезпечення розвитку транс-кордонного транспортно-логістичного кластера, який охоплює суміжні прикордонні території України (Волинська, Закарпатська та Львівська області) та країн Вишеградської четвірки (Польща, Словаччина, Угорщина). До складу даної кластерної структури мають входити підприємства у сфері транспорту й логістики, об'єкти інноваційної інфраструктури (технопарки, бізнес-інкубатори, промислові парки тощо), органи державної, регіональної та місцевої влади, громадські організації, наукові установи та центри, заклади вищої освіти, які географічно зосереджені у транскордонних регіонах.*

Ключові слова: *кластеризація економіки, регіональна кластерна політика, кластерна структура, транскордонне співробітництво, сталий розвиток.*

Стратегічним вектором трансформації транспортно-логістичних систем у прикордонних регіонах України та країн Вишеградської четвірки, які відповідають політичним, соціально-економічним, технологічним, екологічним реаліям, що склалися, є об'єднання елементів транспортної та логістичної інфраструктури в транспортно-логістичний кластер [1-7].

В умовах глобальних викликів і зовнішніх загроз, які постали перед Україною, формування партнерських взаємовідносин та поглиблення транскордонного співробітництва є особливо актуальним. Україна має європейський вектор економічного розвитку. При цьому ключовим пріоритетом національної

економіки і важливим об'єктом сучасної регіональної політики визнано транскордонне співробітництво у сфері транспорту й логістики, яке має стратегічне значення у забезпеченні збалансованого сталого розвитку країни. Основні засади транскордонного співробітництва України з країнами Вишеградської четвірки визначено Главою 27 Угоди про асоціацію, Законами України «Про транскордонне співробітництво» і «Про засади державної регіональної політики», Постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» і «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки» (рис.).

Питання міжнародного співробітництва у транспортній сфері, вдосконалення взаємних і транзитних транспортних сполучень, модернізації і розвитку транспортних мереж регулюються у рамках угод про співпрацю, а саме:

«Договору між Україною та Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво»;

«Угоди між Урядом України та Урядом Словацької Республіки про торговельно-економічне та науково-технічне співробітництво»;

«Угоди між Урядом України та Урядом Угорської Республіки про економічне співробітництво».

Правові, економічні та організаційні засади транскордонного співробітництва в Україні регулюються відповідним Законом України «Про транскордонне співробітництво». Але, як показує аналіз, у даному законодавчому акті нічого не сказано про кластерний розвиток і кластерні ініціативи. Не йдеться про транскордонні транспортно-логістичні кластери (табл.).

На даний час розроблено й затверджено Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки. Серед основних перешкод, що стримують ефективність транскордонного співробітництва України та країн Вишеградської четвірки, можна назвати проблеми розвитку прикордонної транспортної інфраструктури, охорони і відновлення екосистем регіонів, низької інституційної спроможності суб'єктів та учасників

транскордонного співробітництва. Це обумовлено, у першу чергу, недостатнім обсягом фінансування відповідних заходів і проєктів за рахунок коштів державного бюджету.

Рис. Структурно-логічна схема регулювання транскордонного співробітництва України та країн Вишеградської четвірки

Джерело: авторська розробка

При цьому варто зазначити, що у даній Державній програмі недостатньо уваги приділено саме формуванню й функціонуванню транскордонних транспортно-логістичних кластерів. У

документі не наведено належних механізмів забезпечення їх створення й розвитку, впровадження яких сприятиме консолідації зусиль і концентрації ресурсів суб'єктів у сфері транспорту й логістики задля досягнення збалансованого розвитку прикордонних територій і підвищення конкурентоспроможності регіонів України.

Таблиця

Використання понятійно-категоріального апарату
з питань кластеризації економіки

Законодавство	Термінологія
Угода про асоціацію між Україною та ЄС	Кластерний розвиток (стаття 379 глави 10 «Політика у сфері промисловості та підприємництва»). Міжгалузеві морегосподарські кластери (стаття 411)
Закон України «Про транскордонне співробітництво»	Об'єднання свререгіонального співробітництва. Європейське об'єднання територіального співробітництва. Транскордонне об'єднання
Закон України «Про засади державної регіональної політики»	Програми та проєкти розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва
Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки	Транскордонні кластери. Регіональні, міжрегіональні та національні кластери світового рівня. Інтернаціоналізація кластерних ініціатив
Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки	Прикордонна транспортна інфраструктура
Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року	Мережа мультимодальних транспортно-логістичних кластерів. Логістичні центри

Джерело: складено на основі узагальнення діючої законодавчої та нормативно-правової бази.

На сьогоднішній день розроблено Стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки і сформовано Плани заходів до їх реалізації на 2021-2023 роки, у яких серед стратегічних пріоритетів визнано розвиток транскордонного співробітництва. Так, у Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

йдеться про інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва; у Регіональній стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років – про розвиток транскордонних економічних відносин; у Стратегії розвитку Львівської області на період 2021-2027 років – про дорожньо-транспортну, логістичну, транскордонну та інформаційно-комунікаційну інфраструктуру.

Виходячи з вищевикладеного, можна дійти такого висновку. З метою модернізації регіональних екосистем України та країн Вишеградської четвірки доцільно розробити Концепцію створення транскордонного транспортно-логістичного кластера. Для її реалізації необхідним є застосування сукупності механізмів, ключовим з яких є нормативно-правовий.

На даний час доцільно внести зміни й доповнення до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Законів України «Про транскордонне співробітництво» і «Про засади державної регіональної політики», Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки, Стратегії регіонального розвитку Волинської, Закарпатської та Львівської областей до 2027 року в частині створення належних інституційних умов для формування й функціонування транскордонного транспортно-логістичного кластеру. Крім цього слід розробити й схвалити Концепцію Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів, у якій визначити механізми фінансового забезпечення їх функціонування, а саме: венчурне інвестування, краудінвестинг, краудсорсинг, міжнародно-приватно-державне партнерство на основі залучення приватних інвестицій, коштів кредитних установ, іноземних інвестиційних ресурсів, грантів міжнародних фінансових організацій.

Розроблення та впровадження у практику основних концептуальних положень щодо формування транскордонного транспортно-логістичного кластера дозволить створити належні умови для зростання обсягів та якості надання комплексу транспортно-логістичних послуг, отримати конкурентні переваги, зміцнити економічне партнерство, а також реалізовувати якісно нову регіональну модель збалансованого сталого розвитку транскордонних

регіонів України та країн Вишеградської четвірки, яка відповідатиме сучасним вимогам господарювання.

Література:

1. Ivanov S., Dzwigol H., Trushkina N. Proposals for the Formation of a Transport and Logistics Cluster as an Institution of Regional Development (on the Example of Donetsk Economic Region). *Economic Herald of the Donbas*. 2019. No. 4(58). P. 51-60. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4\(58\)-51-60](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4(58)-51-60)

2. Іванов С. В., Ляшенко В. І., Трушкіна Н. В. Правові аспекти створення транспортно-логістичних кластерів в регіонах України. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung: Collective monograph / Akademie der Wirtschaftswissenschaften der Ukraine*. Nürnberg: Verlag SWG imex GmbH, 2020. S. 661-668.

3. Ляшенко В. І., Осадча Н. В., Трушкіна Н. В. Інституційні умови підвищення ефективності використання транзитного потенціалу Придніпровського економічного району. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 34. С. 137-146. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-23>.

4. Trushkina N., Dzwigol H., Kwilinski A. Cluster Model of Organizing Logistics in the Region (on the Example of the Economic District “Podillya”). *Journal of European Economy*. 2021. Vol. 20. No. 1. P. 127-145. <https://doi.org/10.35774/jee2021.01.127>.

5. Ляшенко В. І., Осадча Н. В., Трушкіна Н. В. Можливі організаційно-правові форми транспортно-логістичного кластеру в Причорноморському економічному районі. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 67. С. 60-70. <https://doi.org/10.32-843/bses.67-10>.

6. Liashenko V., Ivanov S., Trushkina N. A Conceptual Approach to Forming a Transport and Logistics Cluster as a Component of the Region’s Innovative Infrastructure (on the Example of Prydniprovsky Economic Region of Ukraine). *Virtual Economics*. 2021. Vol. 4. No. 1. P. 19-53. [https://doi.org/10.34021/ve.20-21.04.01\(2\)](https://doi.org/10.34021/ve.20-21.04.01(2)).

7. Drachuk Yu., Trushkina N., Serhieieva O., Snitko Ye., Belyaeva G. Standardization of Business Processes in the Transportation Sector. Open Journal of Business and Management. 2021. Vol. 9. P. 2312-2328. <https://doi.org/10.4236/ojbm.2021.95125>.

УДК 004.032.322:94]:[373-056.26

Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН СЕРВІСІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ЗАДЛЯ ШВИДКОГО ОПИТУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ УЧНЯМИ

Ухналь О.М.,

*аспірант 4 року навчання,
факультет технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
м. Глухів, Україна*

Анотація: у зв'язку з умовами пандемії, з'являється потреба у зміні підходів до навчання, використання сервісів та навчальних платформ, які б полегшили та пришвидшили викладання навчального матеріалу. Завдяки активному впровадженню гаджетів та персональних комп'ютерів у життя кожного швидко увійшли в обіход ініомовні слова, програми, платформи та сервіси, такі як: Kahoot, Plickers, Quizalize, Mentimeter, Nearpod, Classroom, Майстер-Тест. Саме завдяки цим програмам з'явилася можливість активного використання тестів та залучення цілого класу, що дає можливість оперативно, швидко провести опитування та з'ясувати картину у цілому, зробити акцент на сильних сторонах та провести аналіз над помилками. Пришвидивився обмін інформацією, зменшується напруга щодо неправильності відповіді. Активне використання навчальних програм, сервісів розвиває інформаційно-комунікаційну компетентність учнів.

Ключові слова: онлайн сервіси, гаджети, онлайн тести, мобільний додаток, код доступу.

Починаючи з 2019 року з моменту складної епідеміологічної ситуації викликаної COVID-19 перед українськими педагогами

постав складний виклик – навчання онлайн. З одного боку – це викликало деякі складнощі, а саме: відсутність новітньої техніки, некоректне використання комп'ютерної техніки, недостатньо знань з онлайн сервісів, платформ; з іншого боку – перед педагогами відкрився широкий простір та вибір навчальних платформ, сервісів, додатків, які легкі у використанні, мобільні, залучають аудиторію у повній мірі, доступні.

Завдяки новітнім технологіям та сервісам педагогам дається можливість залучати цілі класи, створювати онлайн тести, які досить актуальні на уроках історії, навчатися за онлайн картами, ділитися навчальним відео- та аудіо-матеріалами, графічними зображеннями, спільно користуватися, обмінюватися та редагувати отриману інформацію, доповнювати [3, с. 25].

Сучасний педагог та учитель історії готуючись до уроків повинен врахувати низку рекомендацій, задля ефективного надання, засвоєння та застосування нового матеріалу:

- не переобтяжувати урок онлайн ресурсами та платформами;
- слідкувати за постійним зворотним зв'язком між учителем та учнем, щоб зрозуміти чи сподобалося завдання, чи все зрозуміло і на що зробити акцент;
- потрібно враховувати градацію завдань від простих до складних;
- задля підтримування інтересу до предмету історія потрібно використовувати різні види, типи завдань, щоб розширювати свій та учнівський кругозір [4, с. 98].

Щодо більш ефективного проведення уроків історії можна використовувати такі сервіси: Kahoot, Plickers, Quizalize, Mentimeter, Nearpod, Classroom, Майстер-Тест.

Kahoot – сервіс дає можливість учителю історії провести опитування цілого класу, але зробити це яскраво, весело та швидко, в ігровій формі. Педагог повинен спочатку зареєструватися на сервісі, щоб мати можливість створювати тести та надавати посилання кожному учневі, такі вправи не потребують наявності якоїсь спеціальної комп'ютерної техніки, достатньо

мобільного додатку на мобільному телефоні. Завдяки таким методикам, можна зацікавити учнів, заохочувати додатковими балами за швидкість виконаних тестів, в додатку, педагог бачить результати кожного у зведеній таблиці, таким чином педагог бачить на які запитання звернути увагу, де потрібно додатково попрацювати.

Plickers – зручність цієї програми у тому, що достатньо мати один гаджет на весь клас і це може бути учительський телефон чи планшет. Попередньо учитель історії вводить запитання та відповіді у програмі потім створює QR-коди з варіантами відповідей, закріплюючи за кожним учнем певну картку: a, b, c, d. Коли педагог зачитує запитання то учні піднімають картку вгору тієї літери, яку вважають правильною, педагог може одразу відсканувати відповіді кожного, не розголошуючи результатів, не виставляючи оцінок, дати оцінку засвоєним знанням та з'ясувати, де потрібно і з ким допрацювати чи навпаки, клас не потребує додаткового роз'яснення матеріалу.

Quizalize – уроки історії цікаві й тим, що часто проводяться вікторини, кросворди. З активним застосуванням онлайн навчання, програму можна використовувати як на уроці так і вдома, достатньо надати посилання у соціальній спільноті класу чи на онлайн платформі. Практичність цієї програми у тому, що учень може пройти завдання у своєму темпі, одразу бачити рівень виконання завдань, проаналізувати з якою швидкістю виконує поставлені завдання і учень сам розуміє, на що варто звернути увагу, щоб в подальшому уникнути помилок. Рівень виконання бачить тільки педагог, який співпрацює з кожним у класі та індивідуально може кожному пояснити сильні сторони та слабкі учня.

Mentimeter – цей сервіс створено для швидкого опитування учнівського колективу з того чи іншого питання, надавши посилання чи QR-код, який учні сканують і декількома кліками дають відповідь на поставлене запитання. Вправа цікава тим, що за декілька хвилин учитель може побачити, який настрій учнівського колективу, чи засвоїли тему, а можливо яке запитання було складним. Педагог може побачити процентне

співвідношення, діаграмне, у вигляді графіку і т.д. Відповіді не персоніфіковані, педагог бачить тільки загальну картину, таким чином учні відчувають розкутість, позбуваються страху відповіді неправильно, знаючи, що їх не осудять.

Mentimeter – уроки історії обов'язково візуалізуються, тобто окрім карт, атласів активно використовуються презентації. Вчитель історії робить презентацію на певну тему уроку, а код доступу надає учням, які мають можливість відкрити створену роботу безпосередньо на уроці зі смартфонів, планшетів, комп'ютерів. До кожного слайду стандартно додаються відео-, аудіо-, графічні файли, але ще й ряд запитань у вигляді тестів, таким чином учні переглядають цікаві факти та шукають правильні відповіді на запитання. Є можливість створювати відкриті відповіді, коли учень висловлює свою думку, або навіть прохання намалювати відповідь. Таким чином педагог бачить загальну картину відповідей на те чи інше запитання.

Classroom – зручна безкоштовна платформа для створення віртуальних класів, розробки віртуальних завдань у вигляді тестів, презентацій, самостійних та контрольних робіт. Завдяки платформі можливий обмін файлами, але для цього потрібний доступ до інтернету. Кожен учень повинен мати google-акаунт, щоб приєднатися до віртуального класу, завдяки сервісам:

- Google Drive – це хмарне сховище до 15 Гб, куди можна завантажити цікаві файли, документи для подальшого користування.

- Google Docs – дає можливість створювати документи з додаванням посилань, малюнків, таблиць.

- Google Sheets – електронні таблиці.

- Google Slides – дозволяє створювати презентації онлайн та редагувати їх.

- Google Calendar – створення розкладу.

Ця платформа зручна тим, що учні та педагог можуть здійснювати обмін інформацією у зручний час не потребуючи додаткових програм для завантаження, легко здійснюється зворотній зв'язок [1, с. 10].

Майстер-Тест – це цілком безкоштовний сервіс для створення онлайн-тестів з навчальною метою. Чудово підходить для організації тематичного і контрольного оцінювання знань. Задля вдалого проходження тесту, учень підтверджує свій статус обравши «Учень» та вказавши, прізвище, ім'я. Варіантів відповідей має необмежену кількість, на розсуд педагога.

Таким чином, онлайн сервіси та платформи досить зручні у використанні, не потребують спеціальних технічних засобів, легкі у використанні. Завдяки їх впровадженню уроки історії стають більш динамічними, цікавими, інтерактивними. Педагог показує на прикладі, що за допомогою гаджетів можна навчатися ефективно, цікаво, весело. Є важливий момент, ні в якому разі не обтяжувати уроки інтерактивними вправами та сервісами, аби не втратити основного моменту – навчання в грі, а не гра в навчання. Сучасні техніки навчання покликані зацікавити учнів та викликати бажання навчатися. Саме головне, що завдяки таким інтерактивним вправам розвивається інформаційно-комунікаційна компетентність учнів [2, с. 54].

Література:

1. Брітченко І.Г., Стрельніков В.Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі: модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів. Полтава: ПУЕТ, 2013. 311 С.
2. Гриценко А.П. Методика формування в старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси: збірник наукових праць. Бердянськ, 2014. С. 50-56.
3. Кочарян А.Б. Інформаційно-комунікаційна компетентність науково-педагогічних працівників університету. Історичний розвиток понятійного апарату: збірник наукових праць. Київ, 2015. № 24 С. 20-31.
4. Прокопчук В. Методична компетентність вчителя історії та правознавства як складова професійної компетентності: педагогічний часопис. Волинь, 2017. – № 2. С. 98-102.

ПРИНЦИПИ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ОСІБ З
НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

Чухиль Д.Д.,

*курсант факультету кримінальної поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
м.Дніпро Україна*

З метою досягнення законності і порядку, захист законних прав та інтересів громадян, громадських груп, суспільства і держави, попередження, припинення кримінальних правопорушень, забезпечення функціонування інституту державного примусу та заходів громадського впливу до осіб, які порушують закон України та встановлені норми правопорядку, створені та функціонують правоохоронні органи. Одне із найважливіших місць в системі правоохоронних органів України належить Національній поліції, яка має широке коло повноважень, що обумовлено специфікою мети та завдань її діяльності, а також належністю до системи центральних органів виконавчої влади [1].

Успішне вирішення основних завдань Національної поліції України забезпечується не лише своєчасною та злагодженою діяльністю усіх її підрозділів та служб, а й від ефективної взаємодії з іншими суб'єктами, зокрема з громадянами та іншими особами на правах конфіденційного співробітництва. Відповідно до Основного закону України до обов'язків держави належить охорона життя і здоров'я громадян, забезпечення непорушності їх прав, свобод, законних інтересів та недоторканість власності [2]. У теорії та практиці кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності конфіденційне співробітництво – таємне використання послуг осіб, які погоджуються на засадах конспірації здобувати та надавати оперативним підрозділам необхідну інформацію, негласно створювати умови потрібні для проведення певних дій, заходів, операцій, брати у них безпосередню участь.

Оперативні підрозділи Національної поліції можуть використовувати співробітництво з особами лише при вирішенні питань, що відносяться до їх компетенції. З цього випливає, що даний вид співробітництва має винятковий характер [4, с.36]. Крім того, воно ґрунтується винятково на добровільному волевиявленні.

У свою чергу принципи конфіденційного співробітництва – це керівні ідеї, вихідні положення, що визначають завдання, зміст, механізм та мету здійснення конфіденційного співробітництва в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності. Як керівні ідеї конфіденційного співробітництва його принципи мають об'єктивний характер, вони відображають найбільш загальні та глибокі існуючі закономірні зв'язки. Принципи конфіденційного співробітництва діють у рамках цілісної системи, відповідно до якої сутність і призначення кожного принципу визначається не тільки власним змістом, а й функціонуванням усієї системи.

Так, принципами конфіденційного співробітництва є принцип законності, верховенства права, дотримання прав і свобод людини. Сутність принципу законності полягає в тому, що це рамки та обов'язки нормативного характеру, які зобов'язують уповноважені оперативні підрозділи, а також осіб, що залучаються до виконання завдань з виявлення, попередження та припинення протиправної діяльності, неухильно і точно виконувати всі норми та принципи Конституції, чинного оперативно-розшукового, кримінального процесуального, кримінального законодавства. Практична реалізація принципу законності у ході оперативно-розшукової діяльності полягає у дотриманні вимог чинного законодавства щодо порядку та форм здійснення відповідними суб'єктами окремих оперативно-розшукових заходів, документуванні отриманих результатів з метою їх подальшого використання. Зазначений принцип передбачає існування системи державних гарантій, які виключають можливість будь-яких зловживань під час ведення оперативно-розшукової діяльності [6, с. 71]. Під верховенством права у свою чергу розуміється перш за все, наявність законів із правовим змістом (правових законів), а також зв'язок державної влади з правовими законами, тобто правом.

Принцип дотримання прав і свобод людини обумовлений найвищою для держави цінністю людського життя, здоров'я та свободи та виключає допущення порушення прав і свобод людини та юридичних осіб в процесі конфіденційного співробітництва, а виняткові випадки порушення (обмеження) прав і свобод мають окремих і непостійний характер і дозволяються лише ухвалою суду відносно осіб, у діях яких є ознаки кримінального правопорушення, та у випадках, передбачених законодавством України, згідно з ч. 5 ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3]. Під час здійснення конфіденційного співробітництва відносини між його учасниками не можуть переходити чіткі межі встановленого законодавцем правового рівня. Конституційні права і свободи людини і громадянина гарантуються і не можуть бути скасовані, вони можуть бути тільки тимчасово обмежені на підставі закону.

Важливу ланку у здійсненні конфіденційного співробітництва займають також і галузеві принципи такого процесу, тобто ті, що властиві лише оперативно-розшуковій діяльності й визначені в оперативно-розшуковому законодавстві та відомчих нормативно-правових актах, що регламентують здійснення негласних заходів [6, с. 49].

Найважливішими для конфіденційного співробітництва є такі галузеві принципи ОРД:

- конспірації, що забезпечує зберігання в таємниці від об'єктів ОРД та їх оточення фактичних цілей, завдань, заходів і засобів здійснюваної оперативно-розшукової діяльності;
- добровільності залучення осіб до виконання завдань ОРД;
- конфіденційності в довірчих стосунках оперативних підрозділів із такими особами;
- забезпечення безпеки, а також правового й соціального захисту осіб, які сприяють оперативно-розшуковій діяльності [4, с.37].

Принцип конспірації забезпечує можливість негласного проведення всіх оперативно-розшукових заходів у випадку необхідності, тобто таємно від інших осіб, насамперед від осіб,

діяльність яких має ознаки кримінально-протиправної поведінки. Також важливо, що відомості про організацію й тактику проведення таких заходів, використані при їх проведенні сили, засоби, методи, джерела інформації, плани подальших заходів та результати становлять державну таємницю. Принцип добровільності конфіденційного співробітництва особи з оперативним підрозділом означає, що дана діяльність повинна бути виключно добровільною, мати усвідомлений характер за умови обопільної згоди.

Необхідність залучення до роботи з конфідентами професійно придатних для цього оперативних працівників без перебільшення можна назвати головним принципом конфіденційного співробітництва, враховуючи сучасні проблеми кадрового забезпечення оперативних підрозділів, а також перехідний період усієї правоохоронної системи, у зв'язку з її реформуванням [5, с. 46].

Отже, принципи конфіденційного співробітництва – це правові норми, які безпосередньо регламентують його організаційні, функціональні і тактичні основи або визначають певні умови, за яких можливе і необхідне застосування негласних сил, засобів та методів цієї діяльності. Значення дотримання принципу конфіденційного співробітництва з часом стає більш важливим й вимагає постійного підвищення загального рівня професійної підготовки сучасних оперативних працівників а також рівня свідомого ставлення до безпеки громадян, що залучені до конфіденційного співробітництва, а це, у свою чергу, потребує особливої уваги та безумовної поваги під час здійснення конфіденційного співробітництва в межах оперативно-розшукової діяльності до закріплених Конституцією України людських прав, свобод, безпеки життя та здоров'я особи. Таким чином залучені до конфіденційного співробітництва особи будуть бачити в собі особистість, яка має особливий статус, перебуває під захистом держави й охороняється законом. Використання інституту конфіденційного співробітництва в боротьбі зі злочинністю обумовлено потребою оперативних підрозділів швидко та своєчасно

отримувати інформацію, що становить оперативний інтерес та протидіяти злочинності.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 2-го скликання від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1-%80#Text>
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
4. Основи оперативно-розшукової діяльності : навчальний посібник / за заг. ред. С. В. Албула. Одеса: ОДУВС, 2016. 270 с.
5. Оперативно-розшукова діяльність: питання та відповіді (для підрозділів оперативної служби): навч. мет. посіб. / за ред. Василичук В. І., Шевченко Т.В., Тіхонов С.В. та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 109 с.
6. Тарасюк І.В. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник. Київ: 2017, 516 с.

ОБРАЗ ТЕХНІКИ В ПРАЦЯХ МАРТИНА ГАЙДЕГГЕРА

Шаповал М.М.,

*асистент кафедри інфокомунікаційної
інженерії імені В.В. Поповського*

Штанько В.І.

*завідувач кафедри філософії,
доктор філософських наук, професор
Харківський національний
університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

Анотація: У роботі основну увагу приділено комплексному аналізу філософської системи одного з найвизначніших філософів ХХ-го століття – Мартіна Гайдеггера. Розглядається ряд його досить відомих в академічному середовищі міркувань стосовно природи техніки, технології як явища. Грунтуючись на міркуваннях Мартіна Гайдеггера в роботі приведено дослідження сутності цих понять, розглядаючи їх крізь призму базових понять філософської системи, а саме, крізь призму поняття буття (*das Sein*).

Ключові слова: *буття, метафізика, сутність, техніка*

Для того, щоб хоча б наблизитися до розуміння того, що намагається у своїх роботах сказати Мартін Гайдеггер, необхідно дослідити його погляди на метафізичний лад світу.

Для початку розглянемо відношення понять «буття» (*das Sein*) та «те, що існує» (*das Seiende*). Мартін Гайдеггер пише: «буття не існує» (*Das Sein ist das Seiende nicht*) [1, с.238]. Його не існує, тому що саме воно дозволяє існувати усьому іншому. Існувати так, як існують яблука, існувати так, як існують абстрактні моделі у людському розумі, існувати так, як існують вигадані герої казок та легенд, – «існувати» в широкому сенсі. Але при цьому самого буття не існує ні в якому сенсі. На перший погляд, це зрозуміла та проста філософська позиція, але вона «приховує» набагато більше, ніж можна побачити одразу. Якщо детально дослідити граматичну конструкцію твердження «буття

не існує» на мові оригінального тексту, можна побачити наприкінці речення слово «nicht». Звичайно, це класичний для негативного твердження, що висловлюється німецькою мовою, синтаксис. Тут нема ніякого «подвійного дна». Так можна було б сказати, якщо б мова йшла про будь-якого філософа, відмінного від Мартіна Гайдеггера. Але саме в його філософії дуже велику роль грає мова. Варто лише згадати його висловлення: «мова говорить сама за себе» (Sprache spricht).

Враховуюче усе це, можна проінтерпретувати «nicht» як «консультство» небуття, оскільки буття кожного з об'єктів визначається не тільки тим, чим вони є, але й тим, чим вони не є. Так, наприклад, буття яблука визначає не тільки те, який розмір, колір чи запах воно має, а й те, що воно не розміром із колесо, те, що воно смакує не так, як апельсин, а пахне не так, як пахне мило для посуду. Буття на небуття разом впливають на те, що існує.

В подальшому, кожного разу, коли якийсь об'єкт видозмінюється: проводить якусь дію або стає тим, над чим проводить дію щось інше, - він також змінює своє буття – це очевидно. Але й тут небуття не залишається осторонь: кожен раз, коли об'єкт щось робить, він щось не робить, він втрачає змогу стати тим, чим він міг би стати, якщо б зробив щось інше. Цим об'єктом може стати і людина.

Людина упродовж усього свого життя проводить нечисельну кількість дій, кожна з яких впливає на його буття. Причиною цих дій є те, що людина має «Dasein» (можливий переклад: побут) [2, с.503]. Передумовою для існування людського побуту є усвідомлення людиною власної смертності: будь людина безсмертною, вона б нічого не робила – навіщо? Якщо твоє буття нескінчене, ти встигнеш зробити все, навіть якщо ти ніколи не почнеш нічого робити, оскільки у тебе є увесь час весесвіту. Але людське буття не таке: воно скінчене. Але гірш за все те, що людина це знає. Вона знає те, що її смерть – єдина річ, яку в неї неможливо відібрати. Це найбільш інтимна річ у житті людини, оскільки кожен зустрічається зі своєю смертю наодинці. Саме тому людина, і тільки людина має свій побут (Dasein). Саме тому

людина щось робить, і саме тому винаходяться технології, а згодом з'являється і техніка, що видозмінює буття людини та доповнює її побут.

Таким чином, ми дослідили необхідні передумови для з'явлення техніки, тепер же ми проведемо онтологічний аналіз техніки як явища, зазирнемо у її сутність. Для початку нам варто несподівано звернутися до філософії, що виникла на дві тисячі років раніше за ту філософію, про яку ми говоримо зараз: до філософії Аристотеля. Його концепція чотирьох причин, що викладена у його роботі «Метафізика», допоможе більш ефективно розуміти те, про що далі піде мова. За Аристотелем кожен об'єкт у всесвіті має чотири фундаментальні «параметри», чотири способи відповіді на питання: «чому цей об'єкт такий?» Форма: скульптура Цезаря є саме такою, бо скульптор надав їй саме таку форму. Матеріал: скульптура Цезаря є саме такою, бо скульптор створив її з мармуру. Причинність: скульптура Цезаря є саме такою, бо скульптор забажав створити скульптуру. Фінальна причина: скульптура Цезаря є саме такою, бо скульптор хотів створити щось, що буде прикрашати залу [3, с.416]. Пригадавши це, розділимо усю техніку так, як це робить Гайдеггер: на сучасну та досучасну. Тепер роздивимось кожну групу окремо. Техніка досучасна: молоток або пила, наприклад, – це приклад речі, що є «засобом» – це спеціальний термін у філософії Мартина Гайдеггера. Це певна річ, що створена людиною з чітким наміром та уявленням того, як вона буде її застосовувати. Засоби не «існують» як окремі речі, але мають свої буття та небуття. Така «техніка» досліджується через використання відповідно з їх фінальною причиною. Так, наприклад, щоб дослідити онтологічну природу молотка, людині необхідно почати забивати їм цвях. Це єдиний спосіб побачити суть техніки такого порядку. Щодо техніки сучасної: вона дещо складніша як сутність. Вона, на думку філософа, має «постав» (Gestell). Це прихована сила, що породжує сучасна техніка. Але це не просто суть техніки, а її імпліцитний аспект, що породжує її буття. Для того, щоб наблизитись до розуміння слова «постав», ми

звернемося до Карла Мітчема: він пише: «На його (Гайдеггера) думку, «за спиною» чи «навиворіт» сучасної техніки як можливість відкриття стоїть щось, що кидає світу виклик [4, с.149]. Це щось Гайдеггер називає «Gestell». Термін «Gestell» є, якщо використовувати мову Канта, трансцендентальною передумовою сучасної техніки. Пропонуючи цей термін, Мартин Гайдеггер намагається закріпити загальнозначуще слово, яке, у звичайному його значенні, перекладається як «стійка», «підставка», «каркас», але надає цьому терміну глибший філософський сенс. «Gestell» висловлює об'єднання орієнтацій, які спрямовують людину, кидають їй виклик, кличуть її до розкриття реального. Слово має корінь Stell – основа, від якої утворено термін «stellendes» (що орієнтує). Таким чином, «Gestell» означає той спосіб відкриття, який визначає сутність сучасної техніки, але сам він не має технічної природи. Цей каркас, або «Gestell», є частиною техніки, він є тією установкою, що лежить в основі сучасної техніки, перебуває усередині технічної діяльності. Простіше кажучи, цей термін означає технічне ставлення до навколишнього світу.

Література:

1. Гайдеггер М. «Вопрос о технике» / В. В. Бібіхін «Время и бытие: Статьи и выступления». - Москва: «Республика», 1993. - 238 с.
2. Гайдеггер М. «Бытие и время» / Переклад з німецької В. В. Бібіхіна. - Харків: «Фоліо», 2003. - 503 с.
3. Аристотель «Метафізика» / Переклад з грецької А. В. Кубицький. - Москва: «Абетка», 2020. – 416 с.
4. Мітчем К. «Что такое философия техники?» - Москва: «АспектПресс», 1995. – 149 с.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Яліков О. О.,

*студент факультету права,
публічного управління та національної безпеки
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Анотація. Розглянуто сутність поняття «ІР-культура» та її значення в умовах інформаційного суспільства. Запропоновано складові ІР-культури та способи формування правової культури населення у питаннях інтелектуальної власності в умовах інформаційного суспільства та глобалізаційних тенденцій розвитку.

Ключові слова: ІР-культура, інформаційне суспільство, просвітницька діяльність, правове поле.

Вступ. Нині українське суспільство розвивається в епоху суттєвих змін, які відбуваються у світі та в різних сферах життєдіяльності людини. Сучасне суспільство називають інформаційним або суспільством знань, адже суспільний розвиток відбувається завдяки поширенню та впровадженню знань у виробництво та усі сфери діяльності людини. Водночас темпи розвитку мають тенденцію до прискорення, що формує нові умови життєдіяльності, які можна визначити як виживання, подальше удосконалення і розвиток, та які є необхідною умовою становлення сучасної людини. Звичні умови життя та усталені правила і обов'язки втрачають сенс, а більш цінними характеристиками є гнучкість, мобільність, компетентність у багатьох сферах. Зростає попит на осіб, які сприймають новинки, інновації, зміни середовища та трансформуються разом з ним.

Нова інформаційна поведінка – це стиль нової цивілізації, що вимагає від людей нових підходів до діяльності та формування відповідного нинішній епосі рівня інтелектуального розвитку, щоб забезпечити вміннями орієнтуватися в навколишньому

соціальному середовищі, знайти свій особистий шлях. Поведінка людини в умовах сучасної цивілізації повинна відповідати певним правилам використання результатів інтелектуальної діяльності, що передбачає необхідність формування інтелектуальної культури.

Мета дослідження. Обґрунтувати теоретичні основи та практичні рекомендації щодо способів формування правової культури населення у питаннях інтелектуальної власності в умовах інформаційного суспільства та глобалізаційних тенденцій розвитку.

Матеріали і методи дослідження. Дослідження здійснювалось із застосуванням методів абстрагування, індукції, дедукції, аналізу, синтезу та системного підходу до вивчення явищ та процесів.

Результати і обговорення. Згідно чинного законодавства інтелектуальна власність – це закріплені законом права особи на результати інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності встановлює монополію творців на відповідні способи використання результатів своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1]. У сучасному інформаційному суспільстві виникла потреба у створенні сучасної системи інтелектуальної безпеки, яка б враховувала недоліки нинішньої системи правової охорони і захисту інтелектуальної власності, а в процесі її формування та реалізації узгоджувались інтереси усіх учасників відносин інтелектуальної власності [2]. Однією із складових системи інтелектуальної безпеки є формування ІР-культури.

Нинішній етап розвитку суспільства характеризується підвищенням активності використання різних об'єктів інтелектуальної власності різними способами. Особливо цьому сприяють цифрові технології, Інтернет-технології, комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності. Проте слід зазначити, що використання об'єктів інтелектуальної власності в багатьох випадках відбувається з порушенням прав і це свідчить про низький рівень ІР-культури. Зокрема на парламентських слуханнях 16 грудня

2019 р. було відмічено, що в Україні спостерігається високий рівень піратства і контрафакції; правовласники об'єктів інтелектуальної власності недостатньо беруть участь у діях із захисту прав інтелектуальної власності; низькою є культура споживання інтелектуальної власності та ін. [3]. Розвиток інтелектуальної власності в Україні перебуває на стадії активізації цього ринку. Адже багато компаній усвідомили цінність інтелектуальної власності, проте ще не мають досвіду використання продуктів інтелектуальної власності, а споживачі зневажливо ставляться до прав інтелектуальної власності третіх осіб, що особливо помітно в комп'ютерній та розважальній галузях. Фахівці у цій сфері зазначають, що культура інтелектуальної власності в Україні тільки починає зароджуватися [4].

ІР-культуру можна визначити як сукупність правил і норм поведінки в суспільстві щодо створення, правової охорони, використання і захисту прав творців та правовласників результатів інтелектуальної діяльності. Порушення прав інтелектуальної власності можна спостерігати, як у професійній, так і повсякденній життєдіяльності людей. Тому формування ІР-культури є важливим для всіх верств населення. Можна виокремити культуру створення об'єктів інтелектуальної власності і культуру використання об'єктів інтелектуальної власності.

Популярність і стрімкий розвиток ринку інтелектуальної власності пов'язані насамперед з важливістю і усвідомленням компаніями цінності нематеріальних активів – торговельних марок, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, об'єктів авторського права тощо [4]. Водночас актуальності набуває процес створення цивілізованого економічного середовища, побудованого за законами ринкових відносин, в якому товаровиробники, продавці та споживачі будуть надійно захищені від недобросовісної конкуренції, в основі якої, як правило, завжди лежить неправомірне використання об'єктів інтелектуальної власності й виробництво контрафактної продукції [5].

Важливими є питання щодо використання об'єктів інтелектуальної власності, які створені в ході виконання посадових

обов'язків. У цій ситуації потрібно звертати увагу на оформлення договірних відносин зі співробітниками, підрядниками, що створюють у процесі роботи об'єкти інтелектуальної власності. Потрібно чітко визначати в трудових договорах кому належать майнові права на службові об'єкти авторського права, оформляти службові завдання на створення об'єктів інтелектуальної власності та акти прийому-передачі. Крім того, варто передбачити в договорі положення про гарантії співробітників чи підрядників щодо їхнього авторства і що при створенні об'єкта ІВ вони не порушують прав інших осіб [4].

В Україні як і в усьому світі спостерігається велика кількість порушень прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Фахівці вважають основною «проблемою в захисті прав інтелектуальної власності взагалі складність збору доказової бази» [6]. Існує практика нотаріального завірення інтернет-сторінок, що дає змогу оперативної та надійної фіксації порушень, проте в Україні це не знайшло свого застосування.

Перспективним щодо формування ІР-культури в мережі Інтернет є проведення навчально-інформаційних заходів. Активно в цьому напрямі працює Український інститут інтелектуальної власності. Зокрема у 2021 р. Відділення розвитку відносин у сфері інтелектуальної власності Укрпатенту долучилося до світової просвітницької ініціативи і, в рамках заходу, намагалися привернути увагу до питань культури поведінки в онлайн-мережі, а також свідомого та відповідального використання інформації та контенту, розміщених в Інтернеті [6]. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» презентувало у 2021 р. нове видання – «Місія виховання ІР-культури: ресурси для дітей та підлітків про інтелектуальну власність». Видання буде корисним вчителям, батькам та небайдужим дорослим, які прагнуть виховати нове покоління дітей з повагою до ІР-цінностей [7]. Варто продовжувати подібні заходи, а також впроваджувати навчально-інформаційні заходи в школах та інших навчальних закладах.

Висновки. Правова культура населення у питаннях інтелек-

туальної власності в Україні лише починає формуватися. Про необхідність цього процесу свідчать з одного боку важливість інтелектуальної власності для розвитку суспільства та цінність нематеріальних активів для розвитку бізнесу, а з іншого наявність великої кількості порушень прав інтелектуальної власності. Високий рівень правової культури населення у сфері інтелектуальної власності сприятиме активізації творчості та зростанню кількості створюваних об'єктів інтелектуальної власності.

Формування ІР-культури передбачає такі напрями: удосконалення та усунення існуючих недоліків у правовому полі; впровадження більш жорсткої відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності; просвітницька діяльність щодо добросовісного користування об'єктами інтелектуальної власності; організація і проведення освітніх та інформаційних кампаній для школярів, студентів з питань правової охорони, захисту та використання продуктів інтелектуальної діяльності. Водночас ІР-культура має інтегруватись у всі сфери життєдіяльності – у виробництво, навчання, науково-дослідну діяльність, управління тощо. Формування ІР-культури повинно привернути увагу до культури поведінки і свідомого та відповідального використання об'єктів інтелектуальної власності.

Література:

1. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Довженко В. А. Безпека інтелектуальної власності в контексті євроінтеграційного вектора розвитку економіки України. Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю. (м. Житомир, 2015 р.). Житомир: ЖНАЕУ. 2015. С. 156-161
3. Сидоренко Д. Реформа ІВ: від ідей до законопроектів. Юридична газета. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/reforma-iv-vid-idey-do-zakonoproektiv.html>
4. Ортинська М., Дєдова О. Культура інтелектуальної власності в Україні тільки починає зароджуватися. Юридична газета.

URL: <https://yur-gazeta.com/interview/kultura-intelektualnoyi-vlasnosti-v-ukrayini-tilki-pochinae-zarodzhuvasya.html>

5. Довженко В. А. Інституційні аспекти інтелектуальної безпеки в умовах інформаційного суспільства. Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи: матеріали II Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Житомир, 26 травня 2016 р.). Житомир: ЖНАЕУ. 2016. С. 196-202.

6. IP культура в Інтернеті: повага до прав інтелектуальної власності. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/-ip-kultura-v-interne-ti-povaga-do-prav-intelektualnoyi-vlasnosti.html>

7. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»: офіційний сайт. URL: <https://ukrpatent.org/uk>

